



Godina 1. • Broj 7 • 8. listopada 1994. • Cijena 1 dinar

## Odluka odbornika SO Subotica KOMEMORACIJE ĆE BITI!

Kolika su ideološka neslaganja između odbornika u Skupštini općine Subotice pokazalo je i posljednje zasjedanje, održano 27. rujna. Najveću pozornost novinara izazvala su dva događaja: konferencija za novinstvo odborničke grupe DZVM i pitanje vezano za komemoraciju nevinim žrtvama, strijeljanim u jesen 1994.

Sam početak rada Skupštine kasnio je puna dva sata zbog nesuglasica oko točaka dnevnog reda, a koja su se pretežito ticala preciznijeg razgraničenja teritorija mjesnih zajednica u općini, kao i prijedloga dr. Csabe Sepseyja da se u dnevni red uvrsti pitanje formiranja anketnog odbora za utvrđivanje poslovanja općinskih vlasti u proteklom periodu. Pošto ovaj prijedlog nije usvojen, odbornici DZVM (njih 9) su napustili zasjedanje i sazvali konferenciju za novinstvo na kojoj su iznijeli podosta materijala koji polako rasvjetljava uloge nekadašnjih stranačkih kolega od formiranja DZVM. Na konferenciji je istaknuto da 25 odbornika još nije formiralo svoju odborničku grupu (SVM) i da zlorabljuju ime partije iz koje su birani u Općinsku skupštinu. Gospodin Sepsey je također iznio riječi optužbe na račun općinskih vlasti i gradonačelnika osobno, navodeći da gospodin József Kasza ima „ekskluzivno pravo” izdavanja poslovnog prostora. Tako je naveo primjer da su odbor-

nicima potpune nepoznanice pod kojim je uvjetima napravljen ugovor o iznajmljivanju graničnog placa Bajmok – Bácsalmás, tko je dopustio da se napravi urbanistički plan za izgradnju zgrade zvane „Papagaj” i pod kojim uvjetima, kao i obrazloženje financijskog predložka za rekonstrukciju zgrade „Népkra”.

Gradonačelnika je optužio da je zloupotrebjavao svoj stranački i politički položaj tako što je uzimao procent od izdatih zakupnina, kao i da „patološki strijepi da netko nešto učini za ovaj grad mimo njega”. I gospoda Ágota Gubás, urednica mađarskog programa na Radio-Subotici je optužena da je njeno uredništvo postalo „partijsko uredništvo”, jer otkako je formiran SVM nijedan član DZVM nema pristup lokalnom radiju. Pošto je ove riječi Csaba Sepsey više puta ponovio i za govornicom skupštine, gradonačelnik ga je zamolio da „izade s dokazima” i uzvratilo da „Sepsey, po običaju – laže”.

Pitanje koje je izazvalo najviše polemika, i gdje su tabori opet bili „oni stari” izazvala je komemoracija nevinim žrtvama, strijeljanim na Senčanskom groblju u jesen 1944., predviđena za 2. studenoga. Predlagači iz redova DZVM (i SVM), podržani odbornicima DSHV i NSS da se 2. studenoga pod patronatom općine održi komemoracija nevinim žrtvama i da im se izgradi spomenik pod

(nastavak na 3. str.)

## Pedeseta obljetnica „Subotičkih novina” KRONIČAR GRADA

Jučerašnjim nizom priredaba: izložbom i promocijom kalendara za 1995. *Makeš u Subotici*, Izložbom fotografija Augustina Jurića, Aleksandra Sedlaka i Zlatka Jovanova, izložbom karikatura Milenka Kosanovića, svečanim koncertom Zvonka Bogdana, „Subotičkog tamburaškog orkestra” i Kamernog zbora „Pro musica”, započelo je obilježavanje pet destljeća razvoja tiska na hrvatskom i srpskom jeziku u našem gradu, odnosno 50. obljetnica „Subotičkih novina”.

Jubileji su uvijek iznimna prilika da se čovjek (ili njegova udruga) pomalo sentimentalno, a najčešće svečarski osvrne na pređeni put, da sagleda ona najbitnija čvorišta na tom putu, koji, usprkos svoje fragmentiranosti obilježavaju neprekidnost minulog razdoblja što u nama živi u širokom spektru događaja, zbivanja mada različito obojenih.

Promišljajući o svemu tome (u ovom vremenskom i prostornom tjesnacu) nameće mi se sam po sebi zaključak: u minulih pet destljeća „Subotičke novine” su nastojale ispuniti svoj temeljni cilj i zadaću. Rastući i razvijajući se u jednom jasno zadatom društvenom okviru, one su u manjoj ili većoj mjeri bile osoben ljetopisac svog grada, svoje okolice; nekad bolji, a ponekad lošiji tumači života ovdašnjih ljudi, njihovog tvoraštva u gospodarstvu, društvenim djelatnostima, kulturi, sportu pa donekle i u politici. Drugim riječima, svuda onuda gdje čovjek čvrsto stoji na zemlji i gdje mu dosežu djelotvorne ruke i um.

subotičke  
NOVINE

Usprkos mnogim slabostima, katkad lutanjima, promašajima „Subotičke novine” su ipak služile hodu naprijed, izrastajući u aktivnog čimbenika u formiranju i animiranju svijesti i samosvijesti ljudi ovoga kraja, čak i onda kada se s vremena na vrijeme pogrešnim ideološkim kalibriranjem značaja nekih zbivanja pogrešno pisalo, tumačilo, komentiralo... Negativni primjeri, doduše često imaju jaču uvjerljivost nego euforična radost uspjeha. Stvarnost, život su mnogo kompleksniji da bi imali samo jednoznačne oblike ispoljavanja.

Pozitivnom putu lista podjednako su doprinijeli mnogi njegovi suradnici, kako novinari u uredništvu tako i vanjski suradnici, dakle, sve generacije. Stoga bi bilo nepravedno, pa čak i nehumano uspoređivati ili kvantificirati doprinos pojedinaca ili čak cijelih generacija. To bi u krajnjoj konzekvenci bilo čak i mešetarenje. Upravo zato uredništvo „Žiga” upućuje srdačne čestitke „Subotičkim novinama” u povodu 50. obljetnice postojanja i rada.

(l. r.)

Kut

### DELIRIJ

Pomućenost i poremećenje svijesti, kao glavne značajke našeg iracionalnog života, uvjetovale su sramotna posrnuća običnog čovjeka u svijetu oko sebe, s okrvavljenim rukama ili savješću. Bez kritičke distance, a s golemom nadmenošću, proisteklom iz slijepa odanosti glede nametnute, zajedničke i svete, zadaće stoji danas balkanski čovjek ovdje i slavi. Priredena duhovna gozba ima se ticati skidanja ili popuštanja sankcija zloga gospodara, koja je uslijedila kao nagrada promijenjenoj politici Beograda. Nerazumijevajući što se to događa, stoji čovjek i slavi darivanu nagradu u vidu lijetova zrakoplova, međunarodnog nogometa i neke spominjane kulture, ne bivajući svjestan da sve to skupa neće doprinijeti kvaliteti njegove egzistencije. Jer, od toga se ne živi. A živi se od poštenoga rada koji se odvija u racionalno uređenom društvenom sistemu koji postoji, ne sebe radi ili nekolicine, već radi sviju.

Tomislav Žigmanov





## POVIJEST SRAMA

Nemoguće je danas govoriti o budućnosti. No, da bi govor bio ipak moguć dovoljno je, možda i nužno, zabraniti govoriti o prošlosti. Ako smo ljudi, a neki vele da jesmo (dok neki tvrde da i nismo), i u tom nismo sadržano je upravo ono što jesmo, prošlost nam nalaže da govorimo protiv onoga što jesmo. Da se pobunimo protiv vlastitog iskustva i tada naš izbor ne može biti šutnja, a to znači da nas on vodi kraju vlastite drame. Naša drama počela je političkim razlozima tumačenja i friziranja povijesti. S druge strane, za ovih nekoliko godina, po objašnjenju naših političara, dogodilo nam se toliko povijesnih datuma, te su šavovi počeli pucati na sve strane. I tako ne samo da smo bili živi i nijemi svjedoci radanja povijesnih datuma nego su nas isti oni koji su povijest „tvorili” uspješno uspjeli u duboku prapovijest „uvaliti”.

Sada kada se halabuka oko ugroženosti naroda, nacije, patriotizma stišava, i kada strpljivo stojeći u red pred nekim međunarodnim institucijama i uredima se polako vraćamo istinskim državičkim poslovima i konkretnoj brizi za čovjeka koji voli da jede, putuje, da se veseli i stidi...pitamo se tko će nam napisati povijest naše skorašnje povijesti. Možda je pitanje neozbiljno, no sa stajališta da povijest pišu pobjednici ono je i danas odgovorno. Na ovim balkanskim prostorima valjda je već svima jasno da nema ni poraženog ni pobjednika. Okruženi smo golim gubitnicima. Prijeti li nam to onda opasnost da ostanemo bez povijesti? Na žalost ne, opasnost je daleko veća. Povijest će pisati svi, tako se neće probuditi svijest, očistiti savjest, naučit se stidjeti, biće to priprema za jedan novi, budući rat.

Ne optužujemo povijest već pristup, jer nas nisu učili da volimo da razlikujemo, već da izjedanačavamo, i to po liniji mrtvih: I stoga bi za početak trebalo zamoliti nekog drugog, neutralnog, trezvenog i dalekog da hladne glave pune vrućih činjenica napiše povijest našu o nama, radi nas i djece naše.

A ne bi bilo na odmet za početak da pojedini predsjednici republika promijenimo svoj narod, naciju i državu. Narodu će biti lakše, a ni „povijesnim” predsjednicima neće biti teško da priznaju svoju „eventualnu krivicu”, jer će priznati drugom narodu u drugoj državi, pa će im povijest to u budućoj prošlosti lakše oprostiti.

Vojislav Sekelj

Drugi pišu

## PAUČINA NA OČIMA

Optimisti veruju da su ratne, političke, državne, socijalne i moralne nevolje iza nas i da ulazimo u period sveopštog oporavka, a pesimisti zbrajajući šta sve treba da uradimo da bismo se približili pragu obnove i preporoda, predviđaju nove drame. I jedni i drugi su u pravu.

Stabilizacija društvenih prilika, u uslovima potpunog haosa na domaćem terenu i uz jasne zahteve međunarodne zajednice, nemoguća je, naime, zbog mnogih teških i raskantnih poteza koji se moraju povući, bez velikih lomova.

Kako priznati Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu u sadašnjim granicama i vratiti Kosovu i Vojvodini punu autonomiju, a izbeći, u postojećem rasporedu političkih snaga, srpsko-srpske sukobe? Kako isporučiti Međunarodnom sudu za ratne zločine bar stotina „kvalitetnih Srba”, koliko ih se trenutno nalazi na haškim spiskovima, kada su mnogi od njih na važnim i uticajnim položajima u politici, u vojsci, u policiji, u medijima i u državnom aparatu? Kako obuzdati mafiju, čije vode sede, najverovatnije u samom vrhu vlasti?

Pitanja su mučna, odgovori će biti još mučniji. Oporavak jeste na vidiku i optimisti su, u tom pogledu, u pravu, ali su drame na putu do opravka, o kojima razmišljaju pesimisti, neizbežno.

„Srpska reč”, 26. rujna 1994.

Drugi pišu

## SLOBODA PROTIV DEMOKRATIJE

Militarističku groznicu, prema istorijskim zapisima, karakterišu prizori smaka sveta i dolaska mesije koji će stvoriti novi svet. To se, obično, dešava oko okruglih datuma, na razmeđu stoleća i milenijuma. Tako nešto je u nas, izgleda, poranilo čitavih desetak godina, ako ne računamo film nedavno preminulog Saše Petrovića „Biće skoro propast sveta”, od pre skoro četvrt veka. I ne samo poranilo, nego je reč o stvarnom dešavanju, a ne tek o pričama opsednutih ljudi i skupina. Zar razaranja Vukovara, Mostara, Sarajeva i mnogih drugih naselja, masovno ubijanje, sakaćenje i čerečenje ljudi, milionske kolone izbeglica, ne izgleda, ne samo žrtvama, kao smak sveta? I, kao da ni to nije dovoljno, nego nas ponovo pohode veštice (ovih dana spališe jednu u okolini Guče) i vampiri (na televiziji pričaju kako im se i u postelju zavlauče). Masovni mediji vrve od priča o grandioznim zaverama (mahom protiv Srba). Čak se najavljuje dolazak kuge i kolere.

Priča o slobodi i demokratiji, u takvim prilikama, zvuči dosadno opsednutima groznicom „smaka i spasa”, ali ipak ne i sasvim beznačajno za obične smrtnike koji se još ponećem nadaju.

„Republika”, 16 – 30. rujna

 AUROMETAL

## KUKAVIČJA JAJA

Ljudi koji redovito prate zasjedanja savezne, republičke ili općinske skupštine vjerovatno to i nesvjesno čine na vlastiti rizik, bez obzira iz kojih pobuda. Ima ih mnogo i sigurno čine fenomen suvremenog kolektivnog sadomazohizma. Na neki način podsjećaju na kitove samoubojice. Ne daj Bože uživiti se u teške rasprave i pri tome se prikloniti nekoj strani. Put do liječnika trasira se po ubrzanom postupku. Ništa bolje nije ni onima koji se višom silom nadu među odbornicima ili zastupnicima kada počnu istjerivati pravdu. Možda rad skupština i ne bi izgledao tako kako izgleda da nije u pitanju sveopća zamjena teza oko pitanja vezanih za životna probleme i pitanja „od životnog značaja”. Ova druga serviraju se građanstvu kao kukavičje jaje po principu „sad ili nikad”, prilikom čega se mnogi upecaju na ponudene varijante, opredjeljujući se za one čija im priča više prija uhu, ili je prijemčivija mentalnom sklopu. Sve su ostalo nijanse. Nije važno je li netko rekao da je skupština opijum za narod. Bitnije je da se to pokazalo istinitim i djelotvornim. Naime, u takvim se uvjetima (provjereno) lakše podnosi glad, studen, skriva u magli i ista prodaje... itd. RTS, dok je ovakvih odbornika i zastupnika, ne treba brinuti za svoj humoristički program. Veći je problem kako zabilježiti sva zasjedanja u zemlji i plasirati ih inozemnom tržištu uz vrhunski prijevod kao robu za izvoz, a koja bi u žanru komedije mogla imati ugled jednog BBC-a. Materijala za seriju imamo, ravno bar „Dinastiji”. Na žalost, i RTS samo čine zastupnik i njegovi odbornici, pa cijela priča o izvozu pada u vodu iz razumljivih razloga. Žalosno je što je svijetu smiješno ono što je nama normalno.

(z.r.)

### ŽIG broj 7.

Izlazi dvotjedno

Adresa uredništva: Subotica, Preradovićeva 4

Telefon: (024) 30-136

Izdavač: D.O.O. za novinsko-izdavačku delatnost „Új Hét Nap” Lapkiadó Kft.,

Subotica-Szabadka,

Trg Lazara Nešića 1/V

Osnivač i glavni i odgovorni urednik:

Vojislav Sekelj

Uredništvo: Lazar Merković, Zlatko Romić,

Dragan Vidaković i Tomislav Žigmanov

Tehnički urednik: Mr arh. Ivan Hegediš

Tisak: „Globus”, Subotica

List je registriran kod Republičkog ministarstva

za informisanje Republike Srbije pod brojem

1620 od 25. travnja 1994. godine

„Žig” izlazi svake druge subote

Žiro račun: Služba za platni promet, Subotica

46600-603-5-3301. „Új Hét Nap” – za „Žig”



## KOMEMORACIJE ĆE BITI!

nazivom „Ptica slomljenih krila” naišli su na žestok otpor odbornika (prije svega) SPS, ali i SRS.

Tako je Duško Stipanović upozorio da nisu svi tako tolerantni kao on i da ovo pitanje može izazvati „lošu atmosferu” u gradu, napose kod bajmočkih Srba koji su u Drugom svjetskom ratu bili deportirani u logore u Mađarskoj. Gospođa Čukvas (SPS) optužila je, čitajući, predlagачe za „oživljavanje nacizma i fašizma i izjednačavanje žrtava i zločinaca”, kao i da je ovakva odluka „sejanje semena zla”. Na to je reagirao József Németh (SVM) koji je istaknuo da to nisu „tzv. nevine, nego stvarno nevine žrtve” i da table s imenima strijeljanih neće biti bitu upravo sto-

ga da se „među nevinim ne bi pojavilo ime nekog zločinca”. Slično je reagirao i Bela Tonković (DSHV) istaknuvši da „ako je i jedan nevin ubijen, a nije samo jedan, onda je zaslužio počast”. Zamolio je protivstavljeni tabor da učine bar jedan civilizacijski korak i budu tolerantni prema drugoj strani. Csaba Sepsey je ustvrdio da je odlika policijskih država da je „svatko kriv dok ne dokaže suprotno”, pokazujući time na čijoj je strani. Odbornik Mirko Bajić (GPS) opomenuo je obje strane da je iskopavanje starih jama otvorilo mnogo novih i da se ovakvim netolerantskim pristupom zapravo stavlja „prst u oko” drugoj strani što, po njegovom mišljenju, može dovesti do „potpunog sljepila” s nesagledivim posljedicama. Također je potvrdio da on jest za jedan ovakav spomenik, ali

Naša ustavna obaveza po SPS-u

## RATNA POMOĆ SRBIMA IZVAN JUGOSLAVIJE

Nedavna posjeta Milana Martića, predsjednika tzv. Reublike Srpske Krajine Subotici, zatim konferencija za sredstva javnog priopćavanja, koja je održana u općinskom odboru SPS-a za Suboticu, svjedoči o pravoj zbrci koja vlada u glavama prelaskom s ratne opcije na mirotvorstvo pod vodstvom Slobodana Miloševića. Istodobno je – kada već nismo očekivali – jasno izišlo na vidjelo, da nokautirano gospodarstvo Subotice još uvijek služi kao krava muzara, koja hrani prljavi rat na tlu bivše Jugoslavije, van granica male Jugoslavije.

Postavlja se pitanje, tko su glavni akteri pružanja pomoći Srbima koji ratuju na tlu Bosne i Hrvatske i koji su pravi i skriveni motivi podržavanja rata?

Milan Martić je na skupu koji je održan kod Dragana Božinovića, načelnika Sjevernobačkog okruga, izrazio veliku zahvalnost za pruženu pomoć i za sve ono „što ste učinili za našu vojsku”. Prisutni direktori velikih firmi, Bolnice, Zdravstvenog centra, itd, toliko su ga slavili i zahvaljivali su mu se što nas je počastvovao svojim posjetom, da je to već postalo nezgodno i Milanu Martiću, te je objasnio prisutnima, koje je već na osnovu čestih susreta s njima skoro sve i osobno prepoznao, da ne treba da oni budu zahvalni, nego da je on došao da se zahvali.

Kada je otklonio ovaj mali nesporazum, priopćio je oduševljenim prijateljima iz Subotice, da je tek sada došlo vrijeme da pomognu srpskom narodu Krajine, jer bez te pomoći neće moći da se protivstave eventualnoj „agresiji” Hrvatske. Naime, Krajišnicima ne pada ni na kraj pameti da se vrte u okviru Hrvatske, jer eto, prilikom prekida vatre, međunarodna zajednica je povukla granice, pa RSK sada ima svoju državu. Sve to naravno uz pomoć iz Subotice, gdje – kako smo na skupu čuli – ima 18% Srba, još stanovitog broja poštenih koji ovu državu osjećaju kao svoju, „a sa ostalima ćemo mi ukratko završiti”.

Nakon ovoga vjerojatno će svi Subotičani dragovoljno prihvatiti ovu državu kao svoju (a ne znamo što su do sada radili oni koji tu

žive?) i zdušno pomagati rat unutar Hrvatske, koji (rat) mi zvanično ne podržavamo. Bar kada je riječ o međunarodnoj javnosti. Inače smo neprijatelji ove države!

Drugo je pitanje, kamo stvarno ide ta pomoć? Sjetimo se riječi velikog vode i mirotvorca, koji za nastavak rata u Bosni optužuje ratne profitera, a isto to tvrdi Goran Hadžić za rukovodstvo RSK, a Milan Martić u Subotici o Goranu Hadžiću.

Pomoć nije samo materijalne prirode. Nakon povlačenja bivše jugoslavenske vojske iz Bosne i Hrvatske, svjedoci smo bili i daljeg vojnog angažiranja u tim već samostalnim zemljama, što nije tajna. Čak na spomeniku koji se sada diže u Subotici naći će se imena onih, koji su poginuli kod Petrinje i Vogošće nakon navodnog neangažiranja jugoslavenske vojske u ratu kod susjeda. Kad smo u SPS-u postavili pitanje otkuda sad to, tajnik Dušan Stipanović je odgovorio da je ustavna obaveza Jugoslavije, zatim Srbije i Crne Gore, da vode brigu o pripadnicima srpskog naroda van Jugoslavije, „mi se ne odričemo pomoći narodima preko Drine i Dunava”.

Je li Dušan Stipanović propustio neki govor Slobodana Miloševića, ili je mirotvorna politika ovog potonjeg samo farsa, mislim da je odgovor svima jasan. Postavlja se međutim pitanje dvostrukih mjerila što se tiče prava manjina!

Na pomenutoj konferenciji za tisak, Ana Prčić, predsjednica općinskog odbora i članica Glavnog odbora SPS-a hvalila je predstavnika Republike Mađarske, koji je na jednom međunarodnom skupu izjavio da mađarska nacionalna manjina u okolnim zemljama neće tražiti više od osnovnih prava manjina. Također je pohvalila novoosnovani Savez vojvodanskih Madara, jer su njegovi predstavnici prilikom posjete Glavnom odboru SPS-a izjavili da će sva prava tražiti u okvirima SR Jugoslavije i Srbije.

Postavili smo pitanje otkud ova dvojnost u poimanju manjina? Ovi prednji su pohvaljeni, što se zadovoljavaju pravima manjina u

ako se točno utvrde činjenice i imena postradalih. Slično je reagirao i Blaško Gabrić (SSJ). Gradonačelnik József Kasza je istaknuo da država može „donijeti dekret i dovesti policiju”, ali će Subotičani ipak položiti svijeće i zapaliti svijeće 2. studenoga. „Četiri godine se ovo pitanje odlaže, i vjerojatno se ide na to da ne bude živih svjedoka” – rekao je gradonačelnik na kraju.

Predosjetivši valjda da će biti nadglasani odbornici SPS, SRS i BSS ranije su napustili zasjedanje, dok je odbornik Gabrić nakon svojih primjedbi učinio isto. Tako je na kraju ostalo 37 odbornika, a odluka je izglasana s 34 glasa za (SVM, DZVM, DSHV i NSS) i 3 protiv (GPS).

Zlatko Romić

okvirima svoje zemlje, a podržava se separatizam Srba u Bosni i u Hrvatskoj? Prema tumačenju Ane Prčić, tu postoji velika razlika, što se ogleda u tome da su Srbi državotvorna nacija, koja je unijela svoju državu u prethodnu Jugoslaviju, te ne mogu biti manjina i imaju pravo na samoopredjeljanje.

Što se toga tiče, jesu unijeli Srbiju, a ne Bosnu i Hrvatsku, a te zemlje su sada međunarodno priznate države. A o Srbima koji tamo žive, trebalo je misliti ranije, prije Memoranduma, Gazimestana itd. Sada im je stvarno teško, a bit će još teže ako se pothranjuju iluzije, a narodi, pa i građani se dijele na državotvorne i ostale!?

István Valihora

Drugi pišu

### SUSRET MILOŠEVIĆA I MARTIĆA PROTEKAO U HLADNOJ ATMOSFERI

Prekjučerašnji beogradski susret dvojice predsjednika Slobodana Miloševića i Milana Martića protekao je, kako „Borba” saznaje iz pouzdanih izvora, u prilično hladnoj atmosferi. Povod za razgovor bila je, prema prethodnom objašnjenju iz Martićevog kabineta, blokada transporta krajinskih roba, koje jugoslovenski carinici nisu propustili preko Sremske Rače, uprkos ranije postignutom dogovoru sa direktorom Savezne uprave carina Mihajlom Kertesom. Razgovor je proširen i na druga aktuelna pitanja, među kojima je bilo i otvaranje auto-puta.

„Borbini” izvori tvrde da je Martić zastupao „tvrde stavove”, koje je predsjednik Milošević uglavnom mirno slušao. Nije im pridavao veću pažnju niti poseban komentar, a primetno je da pažnju ovom susretu nisu poklonili ni RTS i režimu naklonjeni dnevni listovi u Beogradu.

„Borba”, 5. listopada 1994.



## Konferencija za tisak OO RDSV i Gradanskog pokreta za Suboticu ISTRAJAVANJE NA PROGRAMSKIM NAČELIMA

Predsjedništvo OO RDSV i Gradanskog pokreta za Suboticu, održanog 3. listopada, odlučilo je ne izdati pismeno priopćenje za javnost povodom toga skupa, nego održati konferenciju za tisak u svezi njihova rada i aktualnih problema kako globalne tako i lokalne političke scene. To su učinili sutradan, 4. listopada na kojoj su govorili gđa **Stanislava Acin-Sigulinski**, član Glavnog odbora stranke i g. **Blaško Kopilović**, dopredsjednik stranke, predsjednik OO RDSV Subotica i zastupnik u Vijeću građana Savezne skupštine.

Gđa Acin-Sigulinski u svome se izlaganju osvrnula na probleme gospodarske prirode, glede uspješnog opstanka Avramovićeva programa. Istaknuvši da je RDSV poduprla u samome startu program rekonstrukcije monetarnog sistema koji je ponudio prof. **Avramović**, ona je dodala: „Najvažnija je stvar da program nudi pozitivnu putanju u ekonomskom razvoju. Ponuđeni program je i zamišljen kao nekruti i nepromenljiv, već se treba, s obzirom na trenutne okolnosti, postupno prilagođavati i menjati. Gospodin Avramović je cenjeni stručnjak iz svoje oblasti, koji ujedno ima i jednu certifikaciju kod nas, a to je da je on spreman primiti pozitivnu kritiku stručnjaka. Oblast poreske politike je rak rana pitanja revitalizacije proizvodnje, dalje privatizacije i produktivnosti. Jer, porezi su danas veliki, a njegova razdeoba na investicije, finansiranje države i plate nije adekvatno postavljena. Zato u raspodeli dohotka treba utvrditi ravnopravnu osnovu za sve njegove potražioce.” Ne bude li toga, Avramovićev se program zasigurno dovodi u pitanje, zaključila je. Također se osvrnula i na gospodarske probleme Subotice nudeći, već poznate, prijedloge njezine stranke: privatno poduzetništvo, bolje iskorišćavanje resursa, privatizacija... No, to najviše ovisi o državi koja je centralistički ustrojena, gdje lokalna

samouprava gotovo ne postoji, „jer pokrajinska skupština ima status mesne zajednice”.

Gospodin **Blaško Kopilović** iskoristio je ovu prigodu da javnosti prezentira svoje namjeravano obraćanje o stanju u poljoprivredi u Saveznoj skupštini, koja je zbog poznatog pljuvanja Božovića od strane Šešelja prekinula rad. „Materijal za skupštinu koji govori o problemu poljoprivrede je jedan statistički pregled, koji ne govori o problemima i kako oni treba da se reše. Niko neće da kaže nešto o paritetima, recimo zašto se mora dati 12 kg pšenice za 1 l nafte ili zašto jedan kombajn vredi 38 vagona žita. Mediji govore da je nafta data distributerima, a nafte nema. Vlada je donela odluku o smanjenju poreza zbog suša, a ne zbog toga što je porez u visini vrednosti 1/4 ukupnog roda, a ne prihoda proizvođača, koji onda seljak ne može da plati. Još se ne zna ko treba proizvođačima da plati suncokret, a znamo da ga je posejano samo 1/3 od prošlogodišnjeg. To je ono na što sam želeo da ukažem ispred ljudi koji su me birali i ukazali poverenje, a bio sam sprečen.” Nagovještavajući crne dane poljoprivredi, iznio je prostu kalkulaciju neophodnih troškova potrebnih za sijanje jednog jutra pšenicom, te njegovih prihoda: „U proizvodnji jednog jutra pšenice treba uložiti 2165 dinara, a po sadašnjim cenama, ako se ostvari prinos od 25 mc, proizvođač će dobiti 2500 dinara. Ostatak od 325 dinara seljaku preostaje da plati porez i lični dohodak, a toga nema ko to može da uradi.” Zbog takvog stanja stvari izrazio je bojazan da će ove jeseni, ili na proljeće, mnoge njihove ostati neposijane. Na kraju je najavio godišnju skupštinu reformista u Subotici, na kojoj bi trebalo potvrditi istrajnost u sprovedbi programskih načela stranke: mir, privatizacija, autonomna Vojvodina, prava manjina, jačanje lokalne samouprave...

*Tomislav Žigmanov*

### Drugi pišu

**Na udaru privatizacije našla su se dva jedina sačuvana klaustura na području SRJ: zgrada franjevačkog samostana sv. Franja (Novog) na Šuranju iz 17. vijeka i ostaci dominikanskog samostana sv. Nikole iz 16. vijeka**

### TO NI KOMUNISTI NIJESU RADILI

Komentarišući prodaju franjevačkog i dominikanskog samostana, advokat **Boško Grgurović** kaže: „Kao opunomoćenik Biskupskog ordinarijata i građanin slobodnog kraljevskog grada Kotor razočaran sam kako se zvanična opštinska vlast, a preko nje i stranka na vlasti DPS, odnosi prema najvrijednijim kulturnim i istorijskim spomenicima grada koji se nalazi na UNESCO-voj listi svjetske kulturne baštine. Moram primijetiti da su najortodoksniji komunisti poslije rata poštovali gradske svetinje i trudili se da im produže život. Možete zamisliti, na kraju 20. vijeka, ova vlast daje sebi za pravo da rasprodaje sve ono što Kotor čini centrom ovog dijela Mediterana. Kotor, koji je vijekovima bio poznat po svojim pjesnicima, notarima, filozofima, rasprodaje budzašto škole u kojima su oni učili, a zvanična vlast svojim ćutanjem tome daje legitimitet. Kad sam u svojstvu odbornika na sjednici SO inicirao raspravu o tome, grubo sam prekinut i upućen na odborničko pitanje. Kao advokat i Kotoranin nadam se da će oficijelna vlast preduzeti rigorozne i efikasne mjere da se stvari vrte na svoje mjesto. U protivnom, biću prinuđen da se u svojstvu advokata, pored suda, obratim i odgovarajućim međunarodnim institucijama UNESCO.

„Monitor”, 30. rujna 1994.

## Održana II. sjednica Odbora za međunacionalne odnose MANIPULACIJA S BUNJEVCIMA

Novi Sad - U ponedjeljak 26. rujna 1994. održana je u Novom Sadu II. sjednica Odbora za međunacionalne odnose. Sjednica je imala samo dvije točke dnevnog reda: 1. Informacija o položaju i ostvarivanju prava manjinskih zajednica i etničkih grupa u AP Vojvodini (Bunjevci, Šokci, Bugari, Česi, Ukrajinci, Makedonci i Romi), 2. Informacija o položaju i djelovanju društvenih organizacija i udruženja građana nacionalnih manjina.

Po drugoj točki dnevnog reda dati materijal je prihvaćen bez diskusije, no zato je po 1. točki rasprava trajala više od dva sata. Prvi se za riječ javio **mr. Ivan Poljaković** koji je iznio primjedbe da je materijal nekorektan i neprincipijelan. U polsatnom izlaganju **mr. Poljaković** je ovu tvrdnju i argumentirao.

Osnovna primjedba je bila da se Bunjevci ne mogu tretirati kao nacija kako je to sugerirano u materijalu, već samo kao etnička skupina, ali ako se ova skupina i razmatra izdvojeno od ostalog hrvatskog korpusa onda se moraju uzeti u obzir sve bunjevačke institucije, a ne samo Bunjevački kulturni centar, koji je tako reći bez tradicije i čiji je doprinos očuvanju bunjevačke kulture i govora gotovo bez značaja. Tako, na primjer, sudjelovanje i izuzetno uspješno izvođenje izvornih bunjevačkih igara od strane HKPD „Matija Gubec” na Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu nije ni spomenut. Najveća manipulacija Bunjevaca „Dužijanica” također nije obrađena u materijalu. Radi ove očite neprincipijelnosti, **Poljaković** je materijal nazvao „neprincipijelnim pamfletom”. Na njegove konkretne opaske i primjedbe i protivriječja koja je argumentirano iznio, praktično nije bilo odgovora.

Glavna primjedba predstavnika DZVM bila je što u tom materijalu nisu obrađene sve manjine već samo jedan mali dio, što su također smatrali nekorektnim.

Gospodin **Vojnić**, član SPS-a, potegao je staru tezu, kako nije još dokazano šta su Bunjevci, a predstavnici Sekretarijata za manjine izgovor su tražili da ih ovoga puta „ne zanimaju Hrvati, već samo Bunjevci”.

Poslije žučne rasprave materijal je usvojen sa 6 glasova za, 1 uzdržan i 1 protiv.

Nakon sjednice **mr. Ivan Poljaković**, dopredsjednik zastupničke grupe Demokratske zajednice vojvodanskih Madara, zamjerio je trima zastupnicima DZVM što nisu glasali protiv usvajanja takvog dokumenta, koji je izravno uperen protivu Hrvata u Vojvodini i najavio ostavku na mjesto člana i dopredsjednika ove zastupničke grupe.

(a.k.)





## Manjine na ispitu KRIZNI PERIOD

Možda je još prekratka vremenska distanca, da bi se kraj 1992. i početak 1993. godine mogao označiti kao vrhunac uspješnosti djelovanja DSHV i DZVM, ali u svakom slučaju iz sadašnje perspektive sve ono što je slijedilo u narednom periodu moglo bi se označiti kao krizni period. Vrijeme će pokazati kolika je sposobnost ovih organizacija da odgovore novim izazovima, da se prilagode novim zahtjevima i vremenu koje dolazi.

Kao neki opipljivi vanjski znak početka krize u DSHV mogao bi se uzeti iznenađan i potpuno nenajavljen odlazak predsjednika subotičke podružnice DSHV, dr. sci. med. Stjepana Skenderovića, u proljeće 1993. O odlasku dr. Skenderovića, vrhunskog stručnjaka iz oblasti ginekologije i popularnog predsjednika podružnice, nije bilo nikakvog priopćenja, a na upite čak i užih članova stranke, bivalo je rečeno kako je doktor na dopustu. Prvi puta je javno pročitana ostavka dr. Skenderovića tek 7. studenog 1993., kada je na godišnjoj skupštini subotičke podružnice DSHV izabran novi predsjednik, Antun Skenderović, diplomirani inženjer agronomije.

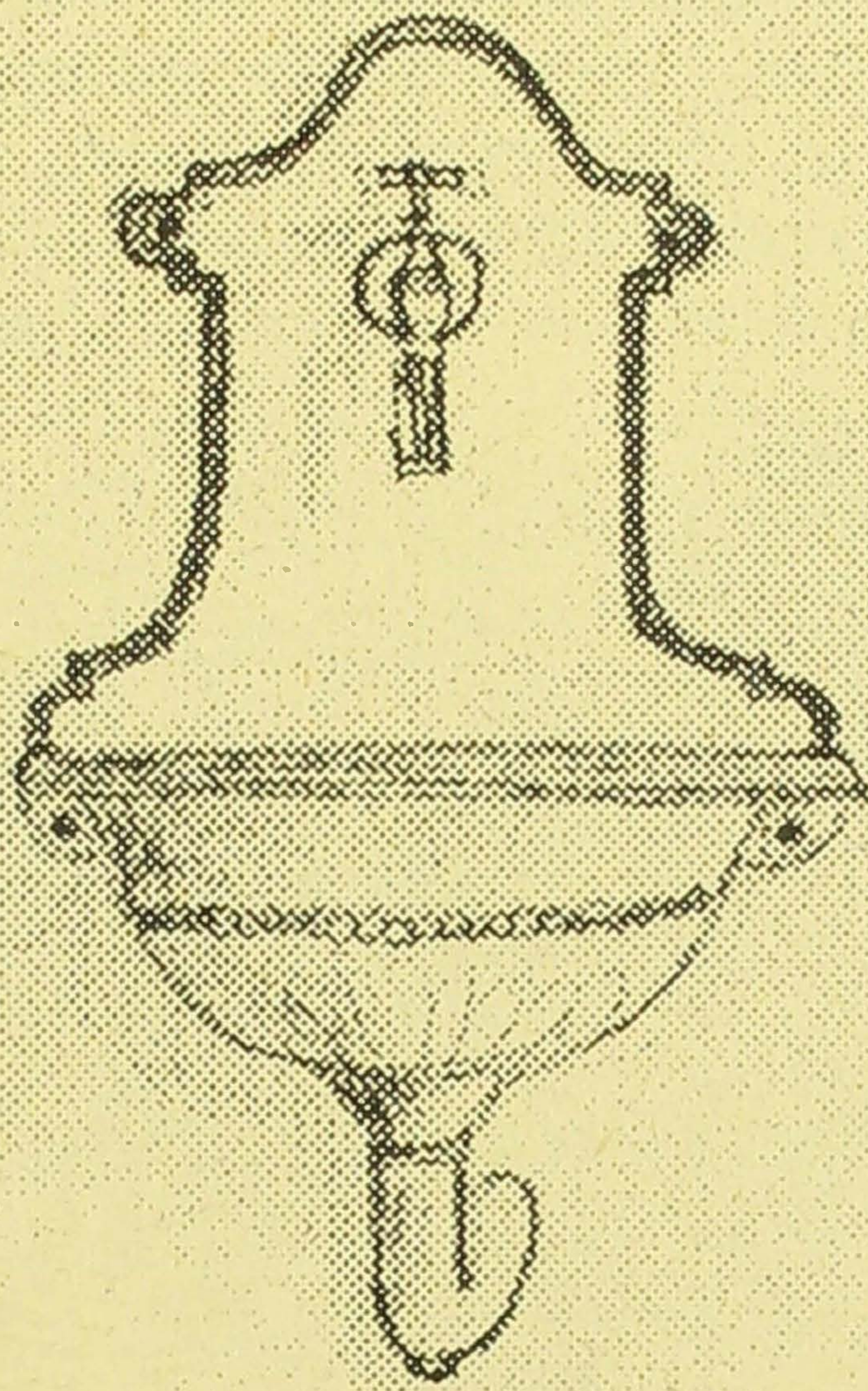
U to vrijeme već je bila kovertirana nova ostavka i to glavnog tajnika Petra Skenderovića. Uže i šire članstvo saznalo je za ovu ostavku tek 15. siječnja 1994. na sjednici vijeća stranke, na kojoj je ostavka pročitana pod točkom razno. Na istoj sjednici podneta je još jedna ostavka, mr. Ivana Poljakovića, na mjesto glavnog i odgovornog urednika »Glasa ravnice«. Tijekom 1993. godine i sam predsjednik stranke, Bela Tonković, podnio je Predsjedništvu nekoliko puta ostavku i nakon žučnih rasprava je povlačio. U svibnju ove godine ostavku na mjesto predsjednika subotičke podružnice ponudio je i Antun Skenderović, ali ona nije usvojena na sjednici Predsjedništva.

Osim ovih ostavki, drugi vidljivi pokazatelj krize bili su katastrofalni rezultati izbora za Skupštinu Srbije u prosincu 1993. godine. U izbornoj jedinici »Zrenjanin« DSHV je na izborima '92 na saveznoj listi dobio 13.725, a na republičkoj 9.649 glasova, a u obje izborne jedinice (»Novi Sad« i »Zrenjanin«) ukupno 21.777 glasova, što je iznosilo više od 51% glasova građana hrvatske nacionalnosti. Na izborima '93. u izbornoj jedinici »Zrenjanin« DSHV je dobio samo 3.916 glasova, a listu u izbornoj jedinici »Novi Sad« nije ni postavio.

U Demokratskoj zajednici vojvodanskih Mađara izborni rezultati u prosincu '93. bili

su također veoma loši. DZVM je na izborima '92. dobila 9 zastupnika u republičkoj Skupštini i 17 u pokrajinskoj (preko 80% Mađara je glasalo za DZVM). Na izborima '93. DZVM je sa 9 pao na 5 zastupnika u republičkoj Skupštini, a nakon diferencijacije samo na 2 zastupnika: Andrása Ágostona i Pál Sándora (nakon osnutka Saveza vojvodanskih Mađara, DZVM je izdao dekret u kojemu je rečeno da zastupnici Kasza, Körmöndi i Szécsei ne zastupaju više DZVM).

Drugi događaj koji je uzbudio mađarsku javnost bilo je otvoreno pismo predsjednika DZVM Andrása Ágostona, u kojemu je optužio dr. Hódiya, tadašnjeg dopredsjednika stranke, za pronevjeru nekoliko stotina tisuća njemačkih maraka. Ono je objavljeno u travnju 1994., pred samu izbornu skupštinu stranke.



Prava bit, uzrok i generator ove krize, mogla se uočiti tek na samim izbornim skupštinama ove dvije organizacije, u proljeće 1994. godine. Mnogi članovi DSHV i DZVM u posljednje dvije godine počeli su vlastitu stranku osjećati kao preuzak okvir za djelovanje i zastupanje interesa svoje nacionalne zajednice. Ti osjećaji i rasprave koje su se vodile među samim članovima stranke, rezultirali su veoma konkretnom programskom orijentacijom, koja je bila i prezentirana na izbornoj skupštini. Ideja, kao potpuno nova i za mnoge u to vrijeme još nerazumljiva, nije imala dovoljno snage prodrijeti, te je i nakon izborne skupštine ostala u redovima oporbe, s tom razlikom što je oporba u DZVM u lipnju 1994. osnovala novu organizaciju, Savez vojvodanskih Mađara, dok je oporba u DSHV ostala pri stajalištu da je

bolje sačekati da ideja sazrije unutar DSHV, te da se nakon toga pristupi reorganizaciji.

O čemu je riječ? Oporba smatra da je stranački okvir naprosto postao preuzak i nedovoljno otvoren za artikuliranje interesa nacionalne zajednice. Ovo je premali prostor da bi se izložila nova programska opredjeljenja koja su nastala unutar dijela stranke i tako stvorila oporbu. No, bit razmimoilaženja je u načinu organiziranja zajednice.

Ukoliko politička stranka predstavlja jednu nacionalnu zajednicu, tada samo pripadnik, tj. član te stranke, može birati i biti biran u predstavničke organe. Čak kad bi stranka imala i nekoliko tisuća članova i onda bi to bila samo manjina u odnosu na ukupan broj članova zajednice. Dakle, u tom slučaju većina članova zajednice (u ovom slučaju većina Mađara i Hrvata) **nema pravo glasa**, dakle ne može birati niti biti birana u predstavničke organe. To je klasičan primjer autokratskog načina organiziranja jedne zajednice. Samo članovi određene grupe, u ovom slučaju stranke, imaju privilegiju upravljanja, vođenja (vidi »Glas ravnice« br. 41 str.6 »Demokracija - što je to?«).

Da bi se nasuprot tome udovoljila osnovna načela demokratskog načina organiziranja, moraju se ispoštovati i osnovni elementi demokracije koji se odnose na slobode i prava, te na pravo glasa (članova zajednice). Drugim riječima, **svaki član zajednice** (naravno punoljetan) **mora imati pravo glasa**, tj. pravo da bira i bude biran u predstavničke organe, bez obzira na njegovo stranačko, političko, ili vjersko opredjeljenje (vidi »Glas ravnice« br.40 i 41 str.6 »Demokracija - što je to?«).

Dakle, oporba smatra da bi bilo potrebno raspisati izbore unutar nacionalne zajednice, na kojima će svaki član zajednice imati mogućnosti i kandidiranja i biranja, bez obzira koju političku opciju zastupao. Na taj način, i samo na taj način, dobio bi se jedan predstavnički dom u kojemu bi narodni zastupnici većinom glasova donosili odluke i programe u kojima bi se izražavala **stvarna volja** zajednice.

Suprotstavljena stajališta oko ovih očito bitnih razlika, najdublji su uzrok krize u DSHV i DZVM.

Naravno, to nije jedini uzrok. Deseci tisuća iseljenih Mađara i Hrvata, kao i loši međuljudski odnosi također su doprinijeli slabljenju ovih organizacija.

Vrijeme je pred nama. Kako ćemo se ubuduće organizirati ne ovisi o Srbiji, niti o SPS-u, niti o ikom drugom, već samo o nama samima.

Mr Ivan Poljaković

**Nama je dovoljno da znate za nas!**

**Privatno pogrebno poduzeće**

- Subotica, Karadordev put 1  
telefon (danonoćno): 024/51-514
- Bajmok, JNA 3 (u cvjećarnici „Mariška“)  
telefon (danonoćno): 024/762-024
- Palić, Joó Lajos 18 (u cvjećarnici „Orhideja“) telefon: 024/752-759

# FUNERO

- Horgoš, Borisa Kidriča 7  
telefon (danonoćno): 024/792-202
- Novi Kneževac, Maršala Tita 16

*Feljton pod nazivom „Manjine na ispitu“ izlagan je u dva nastavka u „Glasu ravnice“, a završni dio pod nazivom „Krizni period“ doživio je zabranu objavljivanja u pomenutom glasilu, te je autor neobjavljeni dio ponudio uredništvu „Žiga“.*





Blaško Gabrić, vlasnik štamparije „Globus” i odbornik SSJ u Skupštini općine Subotica

## JUGOSLAVIJA JE „IZMIŠLJENA ZEMLJA”

- Opravdanja koja su nam bila izložena nisu bila dovoljno argumentovana da se složim s podizanjem jednog takvog spomenika, i bojim se da upravo spomenik bude bure baruta oko kojeg će se paliti sveće.
- Niko nema pravo da zbog svojih ideja tuđu decu šalje u rat, a sam u njemu ne učestvuje.
- Sve republike bivše Jugoslavije će, na neki način, ponovo biti komšije. To je neizbežno.
- Bio bih najsrećniji kad bismo formirali ministarstvo za povratak Jugoslovena, privremeno zaposlenih u inostranstvu.

*Teške riječi optužbe zavađenim kolegama u Skupštini općine na zasjedanju od 27. rujna, a u povodu komemoracije nevinim žrtvama u jesen 1944. izrekao je Blaško Gabrić, jedini odbornik SSJ u Skupštini. Ukazivao je na opasnost osvete na komemorativnom skupu, a koji bi mogao dovesti do nesagledivih posljedica, pozivao na strpljenje „dok nam pamet ne sazre” i podsjećao kako je Milošević, slaveći prije pet godina 600-tu obljetnicu poraza, razbuktao požar nacionalizma koji ni do danas nije ugašen, pitajući se zašto je Skupština ta koja mora blagosloviti podizanje spomenika nevinim žrtvama na kojima neće biti imena. Uspoređuje „klimu” u Subotici kao pogodnu priliku za prenošenje ratnih nepogoda i u ovu sredinu. O tome, kao i o situaciji u gospodarstvu govore sljedeći redovi:*

U posljednje vrijeme nije mali broj samostalnih privrednika i u skupštinskim klubovima. Otkuda Vas u tako nesigurnim vodama?

B. G.: Smatrao sam da imam dovoljno životnog iskustva i da svojim stavovima mogu doprineti i ličnim primjerom da se pojedine zakonske odluke predlože pravilnije i kao takve usvoje. Mislim da su dosadašnji političari pravili kardinalne greške baš zbog toga što niko od njih nije bio samostalni privrednik i nisu imali u vidu jesu li njihovi zakoni u pozitivnom smislu prihvaćeni u odnosu na državu i proizvođača. A ako niste sa njima, niko vas i ne sluša. Zbog toga sam smatrao da svoje iskustvo usmerim za dobrobit Subotičana, ali politika mi nikad neće biti profesija.

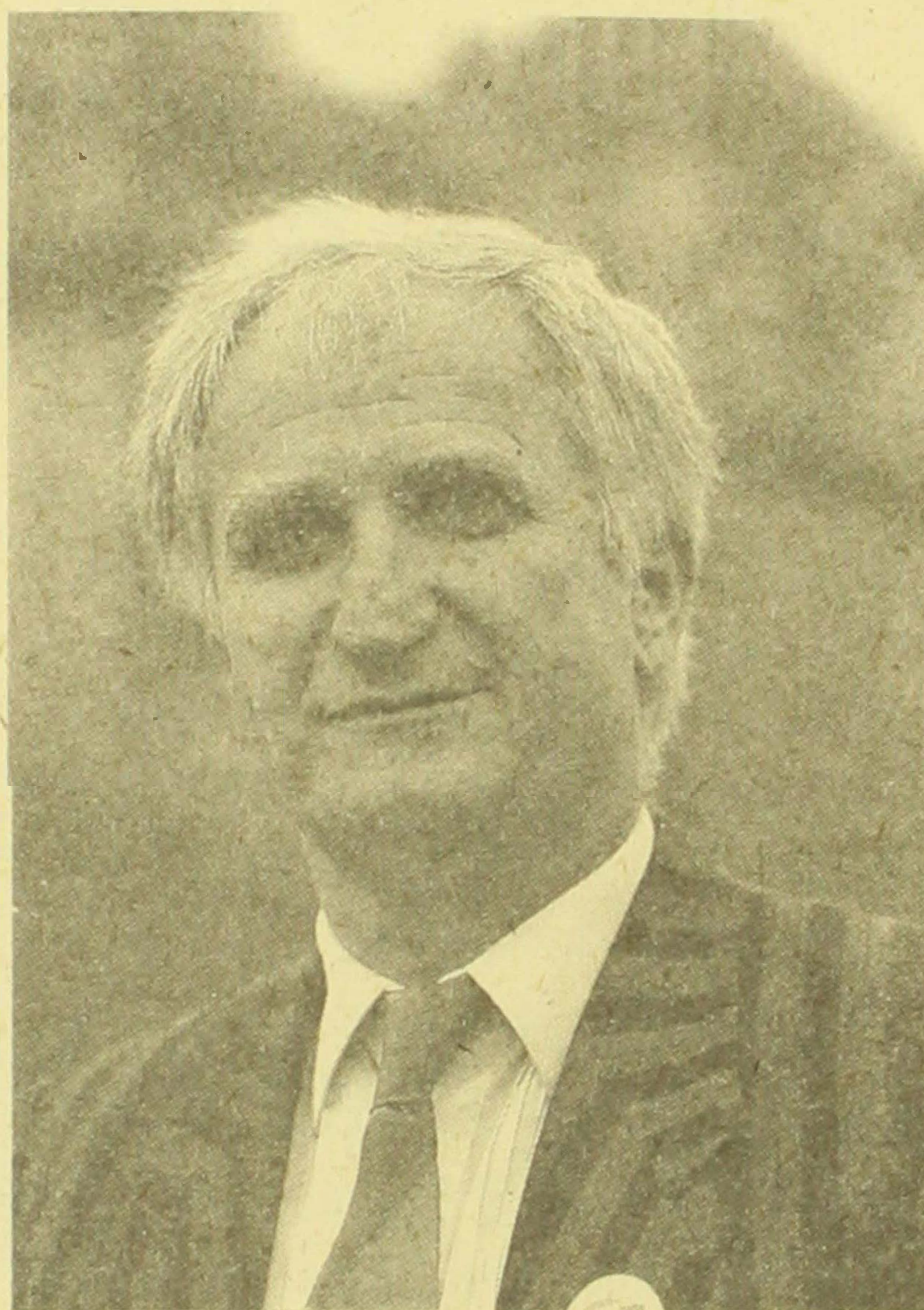
### Sa spomenikom treba sačekati

Na posljednjoj sjednici Skupštine općine niste se složili da Skupština treba raspravljati o komemoraciji nevinim žrtvama '44. i nakon toga napustili zasjedanje. Za što?

B. G.: Moje neslaganje oko podizanja spomenika izazvano je željom pojedinaca da naprave bezimni spomenik nevinim žrtvama 1944. Vremena u kojima živimo su toliko nestabilna i krhka, da svaki, pa i najmanji pogrešan potez može poremetiti mir na ovim prostorima. Videli smo na bezbroj primera kako se raspala Jugoslavija u čiji raspad nijedan normalan Jugosloven nije mogao pove-

rovati, a on se ipak dogodio. Naši lideri se nisu mogli dogovoriti oko konfederacije i uveli su zemlju u građanski rat s bezbroj nevinih žrtava i ogromnom materijalnom štetom koju danas ne možemo proceniti. Pogubno je ponovo oživljavati događaje iz Drugog svetskog rata.

Mislim da bi najbolje bilo sačekati da se smire ratni duhovi, da se uvede red među građanstvom koje poseduje oružje, pa da onda ovo pitanje stave na skupštinsku proceduru. Dakle, kad sazre situacija da se to može bezbedno uraditi. Ovako, ne smatram da odbornici koji su doneli ovu odluku imaju podršku svih svojih birača. Meni ne smeta spomenik, nego eventualni eksces zbog njega. Opravdanja koja su nam bila izložena nisu bila dovoljno argumentovana da se složim s podizanjem takvog jednog spomenika, i bojim se da upravo spomenik bude bure baruta oko kojeg će se paliti sveće.



Blaško Gabrić

Vi ste, zajedno s GPS, i do sada svojim stavovima i odlukama bili između vladajuće koalicije i udružene oporbe. Hoće li se nakon raskola u DZVM ponekad i promijeniti odnos snaga u Skupštini, i kakvom vidite vašu ulogu u svemu tome?

B. G.: Odvajanje Šepšeijske grupe i razmimoilaženje jedinstva Madaras matram kao pozitivan pomak u smislu mogućnosti izglasavanja samo pozitivnih stvari za sve građane Subotice. U nacionalnom interesu Madari u Subotici se ne razilaze, a u sopstveničkom se razilaze. Mi u to nemamo uvida, ali to su njihove reči. Mi i dalje ostajemo pri svojem. Ne tražim borbu odbornika među odbornicima za odbornike, nego borbu stavova odbornika za dobrobit građana Subotice koje i ja predstavljam. Ako je stav koristan i dobar, glasam za njega bez obzira iz koje odborničke grupe dolazi. Po mom mišljenju to bi svi odbornici trebali uraditi, jer ne verujem da su svi odbornici uvek ubedeni da je najbolje to što

njihova koalicija predlaže. Oni ipak glasaju verno svojoj partiji i time se, po mom mišljenju, nisu odužili svojim biračima.

Znači li to da ste Vi za, da tako nazovem „individualno glasovanje”, tj. glasovanje po vlastitom ubjeđenju ili savjesti za svako pitanje ponaosob, mimo stranke koju odbornik predstavlja?

B. G.: Da.

### U pravu su oni koji ne žele sudjelovati u bratoubilačkom ratu

Rekli ste da ne želite napuštati Suboticu, ali ni sudjelovati u eventualnom građanskom ratu u njoj. Mnogi su je već napustili iz istog razloga. Opravdavate li i njihov stav?

B. G.: Bili su u pravu. Niko nema pravo da zbog svojih ideja tuđu decu šalje u rat, a sam u njemu ne učestvuje. Jer, ne zna se koliko je tu veza pokidano i s jedne i s druge strane. I ta deca sigurno nisu usrećena napuštanjem Jugoslavije, jer nigde nije tako dobro kao kod kuće. U tome vidim jednu veliku tragediju, jer uvek neko napravi takvu klimu da se ljudi osećaju nesigurnim. I što je još tragičnije – odliv pameti i radne snage u punoj zrelosti je nenadoknadviva šteta jednoj zemlji. Da ne govorimo o traumama tih mladih ljudi koji su višestruko pogodeni: ispali su nelojalni pred okolinom, proglasili ih dezerterima a nismo bili u ratu, izbeglice su a da stvarno nisu, a veliki broj njih nije biosposoban adaptirati se u novojsredini. Ovaj rat poremetio je stabilnost roditelja i čitavih familija. To govorim iz sopstvenog iskustva, jer znam koliko je teško preko noći napustiti sve što imaš: dom, roditelje, braću, sigurnost i početi nov život u tudini.

Kakvu budućnost vidite za republike bivše Jugoslavije?

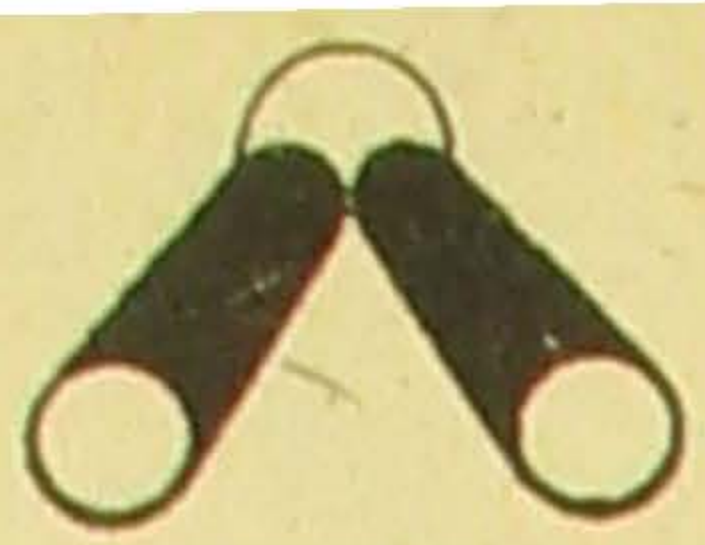
B. G.: Naše želje su da se Jugoslavija, ili stare granice Jugoslavije obnove u vidu poslovne saradnje, dobrosusedskih odnosa, smirivanja netrpeljivosti i normalne ljudske komunikacije. To je zapravo neizbežnost, jer sve republike bivše Jugoslavije će na neki način ponovo biti komšije. Možda je osnovni razlog za raspad Jugoslavije, po našem viđenju, interes SAD da Evropa ne bude ujedinjena, a Balkan je uvek bio nestabilan. Neminovno je da prestanemo biti dobri ili loši ljudi zbog pripadnosti nekoj naciji. Ako to budemo cenili, perspektiva jugoslovenskih naroda je neizbežna u pozitivnom smislu. Dakle, želja nam je da se odnosi među sadašnjim državama bivše Jugoslavije što pre normalizuju.

### Kaos na tržištu, neprimjeren

#### XX. stoljeću

Napustili ste jednu stabilnu zemlju kao što je Kanada i vratili se u rodni grad u kojem vladaju posve druge prilike. Kakvi su Vas motivi na to naveli, gledano sa stanovišta privrednika?





Moja je teorija da je Jugoslavija prava Amerika, i dvaput bolja. Ako se ratni vior smiri, Jugoslavija je „izmišljena zemlja” za kapitalizam u XXI veku. Zato što kapitalizam kod nas sad počinje. Drugim rečima, svi što znaju, umeju i smeju, vreme je da se upuste u borbu za opstanak u kapitalističkom načinu privređivanja. Društvenu imovinu, koja se po svaku cenu želi zaštititi, treba zaštititi da preživi. Međutim, ne vuku se najpravilniji potezi jer se preduzeća prodaju budzašto da bi ih neko po toj ceni otkupio, ili se uvodi unutrašnji embargo protiv individualnog sektora da bi se zaštitio glomazni društveni u kojem su svi imali zaposlenje, trebali oni tamo ili ne. Osnovno načelo kapitalizma se sastoji od vlasnika kapitala i radne snage na tržištu koja je uvek obespravljena, jer nikad nema siguran posao, ali ga zato uvek cenit. U društvenom sektoru je sušta suprotnost: posao je obezbeđen, nije važno šta ko radi, a ako ne radi nikom za to ne odgovara. I ima pravo da se meša u donošenje odluka o stvarima u koje se apsolutno ne razume. Imali smo dobar sistem s 30% negativnosti za većinu, a ulazimo u nov gde je 80% negativnosti zato što se ova praksa može elaborirati do besvesti.

**Znači, i Vi ste svjesno ušli u rizik u ovakvim uvjetima?**

B.G.: Kapitalizam podrazumeva 10% vlasničkog kapitala i 90% radne snage. Nije dan sistem ne podstiče da svi koji imaju nekakav kapital automatski postanu i kapitalisti. Veliki broj vlasnika kapitala na Zapadu svake godine ulazi u rizik da se uključi u hijerarhiju da bude kapitalista, gde mu niko ne garantuje uspeh ni po kom osnovu. I 90% novopečenih biznismena svake godine i bankrotira, a vrlo mali broj, izuzetno sposobnih, preživi.

**Ipak, postoji velika razlika između Zapada i Istoka. Poznajete i jednu i drugu situaciju. U čemu je, primjerice, razlika što se državnih zakona tiče, a koji mogu imati presudnu ulogu na podsticanje za razvitak privatnog kapitala?**

B.G.: Razlika između zakona na Zapadu i Istoku je u tome što politika oporezivanja na Zapadu svakom potencijalnom kapitalisti dozvoljava njegov razvoj kapitala do beskonačnosti. Lično njega kao pojedinca nikad ne dave u čaši vode, jer on zbrinjava i zapošljava radnike o kojima bi inače političari morali brinuti. Oni kao vlast sačekaju da voćnjak ili vinograd poraste, da dobro rodi i onda, ako vlasnik toga sav prihod, koji je velik, ne vrati u proširenu reprodukciju, plati porez po progresivnoj stopi. To je stimulacija da kapitalista teži neplaćanju poreza državi i proširuje svoje kapacitete.

Kod nas je suprotno. Mi se bojimo uspešnih pojedinaca, iako oni nisu opasni za sistem. Ako uspešni pojedinac svoje zaradene pare reinvestira u Jugoslaviju, on je samo od maksimalne koristi za svoju zemlju. Mogu razumeti političare da im fali novca da održe glomazne neproizvodne aparate. Time su stalno pokušavali da rasterete privredu i u tome su uspeli. Rezultat toga je da je veliki

deo privrede u nemogućnosti da nastavi normalnu proizvodnju. Sankcije su dobar izgovor za to. Ima pozitivnih pomaka u programu Avramovića za pomoć prilikom zapošljavanja, ali to nije dovoljno. Imali bi privrednici dosta predloga, ali nisu svi izvodljivi. Raspad Jugoslavije, rat po republikama, embargo, višestranačje u politici, moguća inflacija... sve su to strahoviti šokovi za privredu, jer u takvim uslovima opstati u proizvodnji apsolutno nije lako. Teško je sada optuživati ih za neuspeh, ili ih tapšati po ramenu za uspeh. Ovo je kaos na tržištu, neprimeren XX veku.

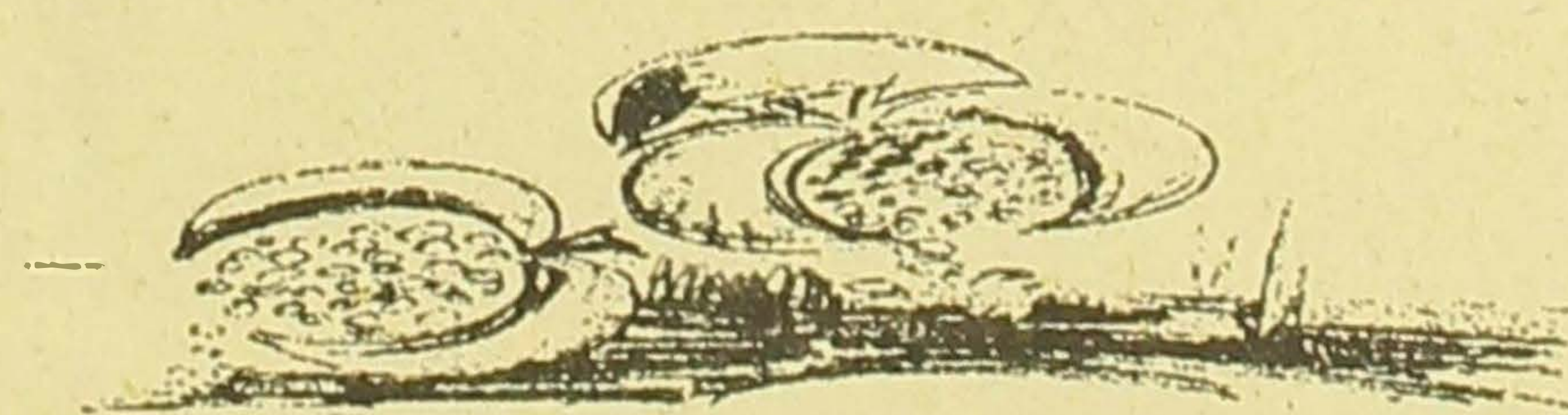
**Spomenili ste da su bogati pojedinci korisni za državu. Je li država za njih korisna i kako ih privući, napose kada se ima u vidu da je najveći dio stvarno bogatih vani?**

B.G.: Imamo ministra privrede što je pozitivno. Bio bih najsrećniji kada bismo formirali ministarstvo za povratak Jugoslovena, privremeno zaposlenih u inostranstvu. Time bismo vratili privremeno iseljene mozgove uz državnu garanciju za sigurnost kapitala koji unesu. Naši ljudi su se po celom svetu dokazali da su sposobni da za kratak period prevaziđu kapitaliste kojima je ovakav sistem tradicionalan i, da tako kažem, nasledan. Povratak naših uspešnih biznismena iz sveta i kontakti koje oni imaju napolju bili bi neizrecivo bogatstvo za Jugoslaviju, a to bogatstvo bi moglo biti aktivirano uz vrlo male investicije donošenjem pravnih zakona. Po ukidanju embarga vidim dobre mogućnosti da država putem banke pomoćne legalno uplaćivanje deviznih sredstava za kupovinu rezervnih delova ili repromaterijala koji se ne proizvode kod nas. Time bi se sprečile i trgovačke manipulacije kojih danas ima puno. Mislim na uvoz roba koje se mogu i kod nas proizvesti.

**S obzirom na Vaš optimizam, vejrujete li u program Avramovića?**

B.G.: Nemam drugu alternativu, a moja vera proističe iz želje da program uspe i da se stvore stabilni ekonomski uslovi. To je dobro za sve nas.

*Zlatko Romić*



## Zubna bolest

### KARIJES – NAJRASPROSTRANJENIJE OBOLJENJE

Zubni „kvar” – caries je najrasprostranjenije oboljenje čoveka. Napada sve rase i sve uzraste, a što je civilizacija na višem stepenu to je zubni „kvar” više zastupljen. Na prvom mestu stoji ne samo po rasprostranjenosti nego i po svome toku, komplikacijama i posledicama. Retko dovodi do direktnih dramatičnih stanja ali zato sasvim sigurno dovodi do mnogih poremećaja u organizmu i ugrožava kako rast i razvoj dece tako i zdravlje odraslog čoveka.

Zubni „kvar” je progresivno raspadanje tvrdih zubnih tkiva na koje se najčešće nadovezuje infekcija sa tendencijom prodiranja bakterija u organizam.

Za nastanak zubnog kvara odgovorna su tri činioca: higijena, ishrana i nasleđe.

1. Higijena je od veoma bitnog značaja ako znamo da je zubni kvar „bolest prijavih zuba”. Ne postoje čisti a kvarni zubi! Ako se zubi ne peru a uzima meka lepljiva hrana onda se na zube talože naslage (plak) koji čini podlogu za razvoj bakterija. One se množe i naseljavaju u zubni plak, tu produkuju kiseline koje se ne spiraju pljuvačkom nego nesmetano razaraju zubnu gleđ (dekalcifikuju). **Zubni plak je glavni faktor u nastanku karijesa** a stvara se na mestima gde je samočišćenje jezikom i pljuvačkom nemoguće. Ako nije dobra higijena usne šupljine tada se plak nesmetano stvara na svim površinama zuba, podebljava se a bakterije koje se u njemu nalaze nesmetano razgrađuju ugljene hidrate – šećere i stvaraju kiseline koje onda napadaju i rastvaraju zubnu gleđ i tako stvaraju put bakterijama prema unutrašnjosti zuba – zubnoj pulpi.

**Pranje zuba** i odstranjivanje štetnih materija:

- četkica, čačkalica, konac
- zubna pasta (ona koja sadrži fluor)
- tehnika pranja zuba
- zube prati posle svakog jela i neizostavno posle večere i ujutro

*Dr. Vera Priboj*

## Za djecu i roditelje

### I O TVOJIM ZUBIMA

Ovim kratkim i popularno pisanim tekstovima iz knjige „I o tvojim zubima” **Valenta Sabulića** pomoći ćemo Vam kako da vodite brigu o djeci, te da se oni od malih nogu brinu o zdravlju svojih zuba.

#### Za početak

Volite li se igrati? Naravno, da!

Da biste se mogli igrati, morate biti zdravi. Sigurno niste nikada razmišljali o tome da zdravlje vaših zubi pridonosi zdravlju cijeloga tijela. Zato pomognite i vi sami da sačuvate vaše zube. Da vam igra bude veselija, samo djelić svog vremena odvojite za njegu vaših zubi.

**Nasmiješite se!**

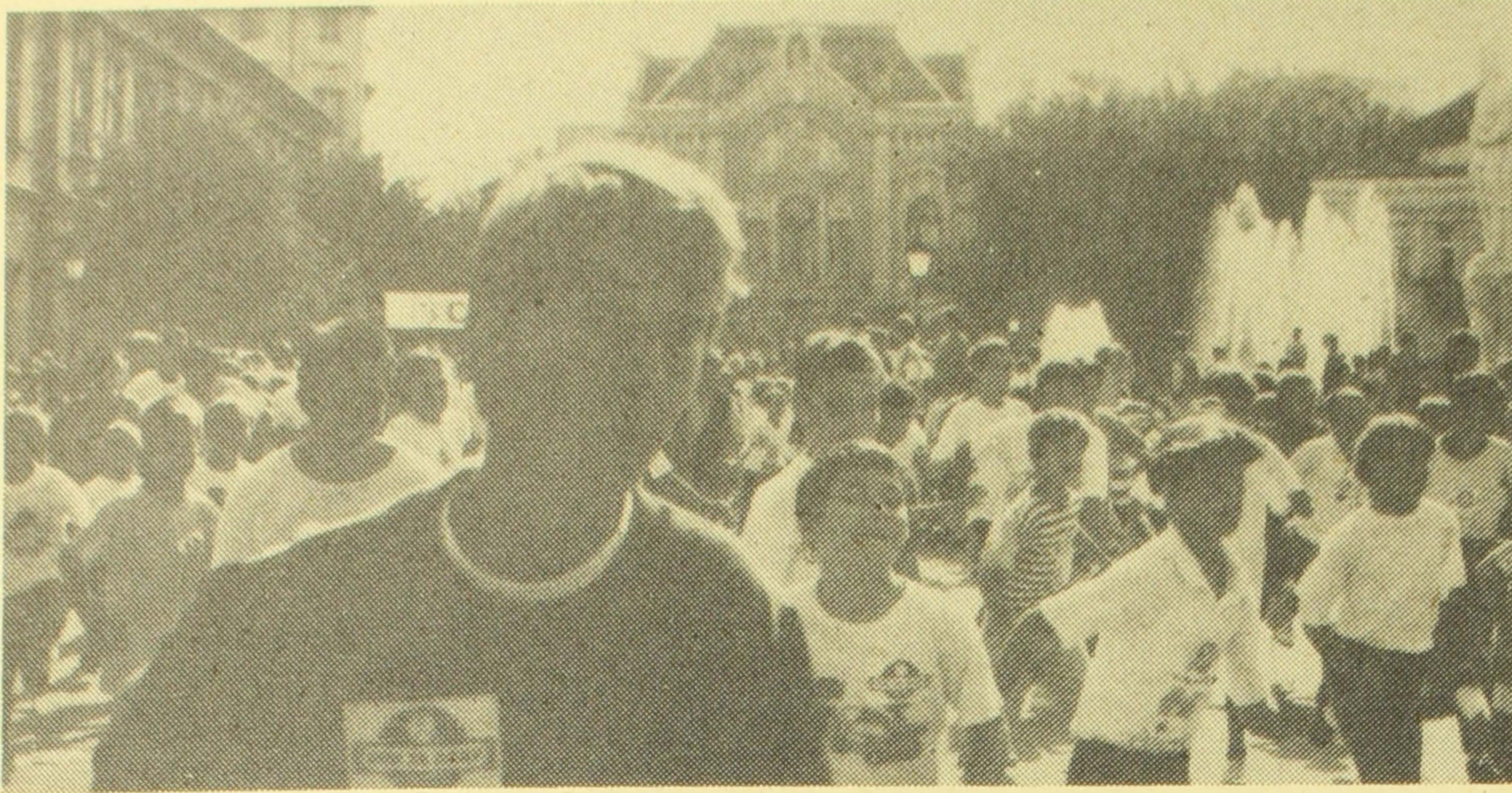
Vaši zubi vam pomažu da izgledate lijepo. Jeste li ikada razmišljali kako biste izgledali bez ijednog zuba? – ili bez jednog ili dva prednja trajna zuba? Sigurno se ne biste željeli smijati. A još je sigurnije da ne biste željeli hodati okolo nalik na vampira.

Osim što vam pomažu da izgledate lijepo, vaši zubi vam pomažu u jelu i govoru. Ako nemate zube, ne možete jasno govoriti i ljudi vas neće razumjeti.

Najgore od svega, ljudi bez zubi i s pokvarenim zubima ne mogu jesti finu hranu kao što je čokolada, odojak, bombone i slično.

Ne zvuči baš smiješno, zar ne?





Budućnost je pred vama

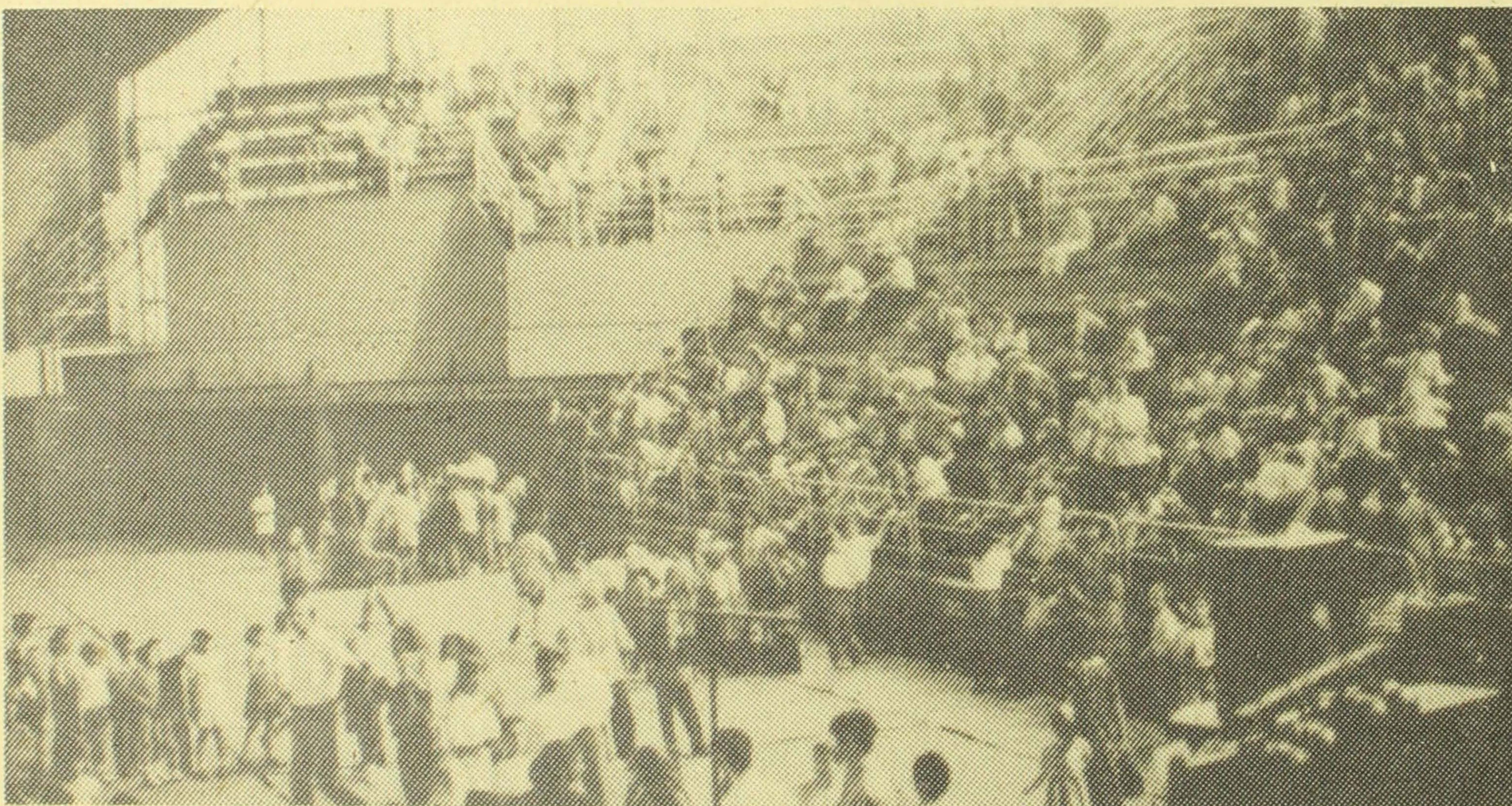
Snimila: B. Vučković

## ZA SREĆNIJE DETINJSTVO

U znak zahvalnosti, onima koji pomažu deci, u subotu 25.09.1994. godine sa početkom u 11 časova organizovana je i održana trka „Za sretnije detinjstvo”.

Crveni krst Jugoslavije po šesti put priredio je ovu rekreativno-humanitarnu akciju, dok su škole pripremile prigodan program uoči početka trke.

Učesnici su kao poklon pri školama dobili 350 majica. Trka se održala od Pozorišta do Hale sportova i nazad. (b.v.)



U Bajmoku održano općinsko natjecanje DVD-a u vježbi brzog gašenja požara

## PRVO MJESTO DVD „MATICA” IZ SUBOTICE

U čast proslave stote obljetnice osnivanja Dobrovoljnog vatrogasnog društva u Bajmoku, bajmočki vatrogasci su 25. rujna bili domaćini općinskog vatrogasnog natjecanja na kojemu je sudjelovalo 17 ekipa iz Bajmoka, Čantavira, Starog Žednika, Tavankuta, Palića i Subotice svih vidova, uzrasta i spolova vatrogasaca.

Prvo mjesto u kategoriji dobrovoljnih vatrogasnih društava osvojilo je DVD „Matica” iz Subotice, drugo DVD „Čantavir”, a treće DVD „Tavankut”. Sve su tri ekipe za osvojena mjesta nagrađene plaketama i priznanjima. U kategoriji industrijskih DVD prvo mjesto osvojilo je DVD „Bratstvo” iz Subotice, dok je kod profesionalnih DVD prvo mjesto pripalo ekipi „Severa” iz Subotice. Izvan konkurencije plaketu je dobila ekipa VP. 5920 iz Subotice. U konkurenciji pionirki prvo mjesto su osvojile Čantavirke, a drugo i treće mjesto ekipama iz Bajmoka. Isti redoslijed osvojenih mjesta bio je i u kategoriji ponirskih ekipa.

I za ovu manifestaciju, kao iza mnoge druge DVD-a „Bajmok”, glavni sponzor je bio Stipan Kujundžić, vlasnik automehaničarskog servisa „Gat” iz Subotice, koga je ovom prigodom Vatrogasni savez Jugoslavije odlikovalo Ordenom prvog reda. (b.v.)

Ramiz Rashiti

## ŽVAKA ZA DECU I ODRASLE

U hali sportova Ferijalni savez Subotice je u ponedjeljak 26. septembra 1994. sa početkom u 17 časova organizovao besplatnu žurku za decu i roditelje. Odziv predškolske i školske dece, kao i odraslih bio je velik. Okupljene na ovoj besplatnoj žurci zabavljao je animator Rale iz Mitrovca sa Tare. (b.v.)

(b.v.)



Lana Lišić ponovo izlaže u Subotici

## „PEDESETE” EVERGREEN

Lana Lišić, Subotičanka, rođena 1966. diplomirani akademski grafičar, poslije izložbi 1991. i 1994. u Galeriji „Franzer” ponovo izlaže u Subotici u Likovnom susretu od 30. rujna do 30. listopada. U međuvremenu izlagala je u Novom Sadu, Bernu, Bruxellesu, Beogradu... samostalno i kolektivno.

Iako mlada, krenula je trnovitim putem za traženjem potvrde sebe same, svoje umjetnosti. I, Lana je našla sebe u svojstvenom načinu slikanja – fotograf-

ski, hiperrealistički. Zaljubljena u film, onaj stari iz „pedesetih” zlatnog doba Hollywooda, starijeg od nje, slika legendarne filmske glumce, scene filmskog studija, sanjajući idealnu Ameriku kao san mnogih njenih i naših prethodnika. Lanu je teško shvatiti, nju treba osjetiti i voljeti! Postigavši priznanja u inostranstvu (Belgija, Švicarska) dolazi nama u pohode po naša priznanja. I mi, njeni sugrađani, trebamo je i priznati i prihvatiti takvu, i provokativnu i kontradiktornu ali sa činjenicom da njeno vrijeme dolazi, da je njena tehnika majstorska. Na slikama velikih formata akrilom na platnu slikajući detalje do perfekcije dokazuje svoju ličnost, snagu, znanje i realnost življenja. Za nju je Olga Šram na otvaranju rekla: „Na ovoj izložbi susrećemo par ekspanata radenih u duhu pop-arta i hiperrealizma, koji su uvijek dizali buru za sobom. To su slike koje zahvaćaju atmosferu njujorških ulica, sekvenci iz filmova iz vremena prohibicije, polumrakova iz kojih se probijaju lica filmskih zvijezda na dotrajalim pocijepanim predimenzioniranim plakatima. Ovdje se hiperrealistički postupak tek nagovještava i još ne zahvaća punu površinu slike. Ostatak Lana rješava slobodnim zamahom, slobodnom slikarskom rukom”.

Ljudevit Vujković Lamić





## Prvi godišnji koncert Mješovitog zbora HKPD „Matija Gubec”

## MOZART U TAVANKUTU

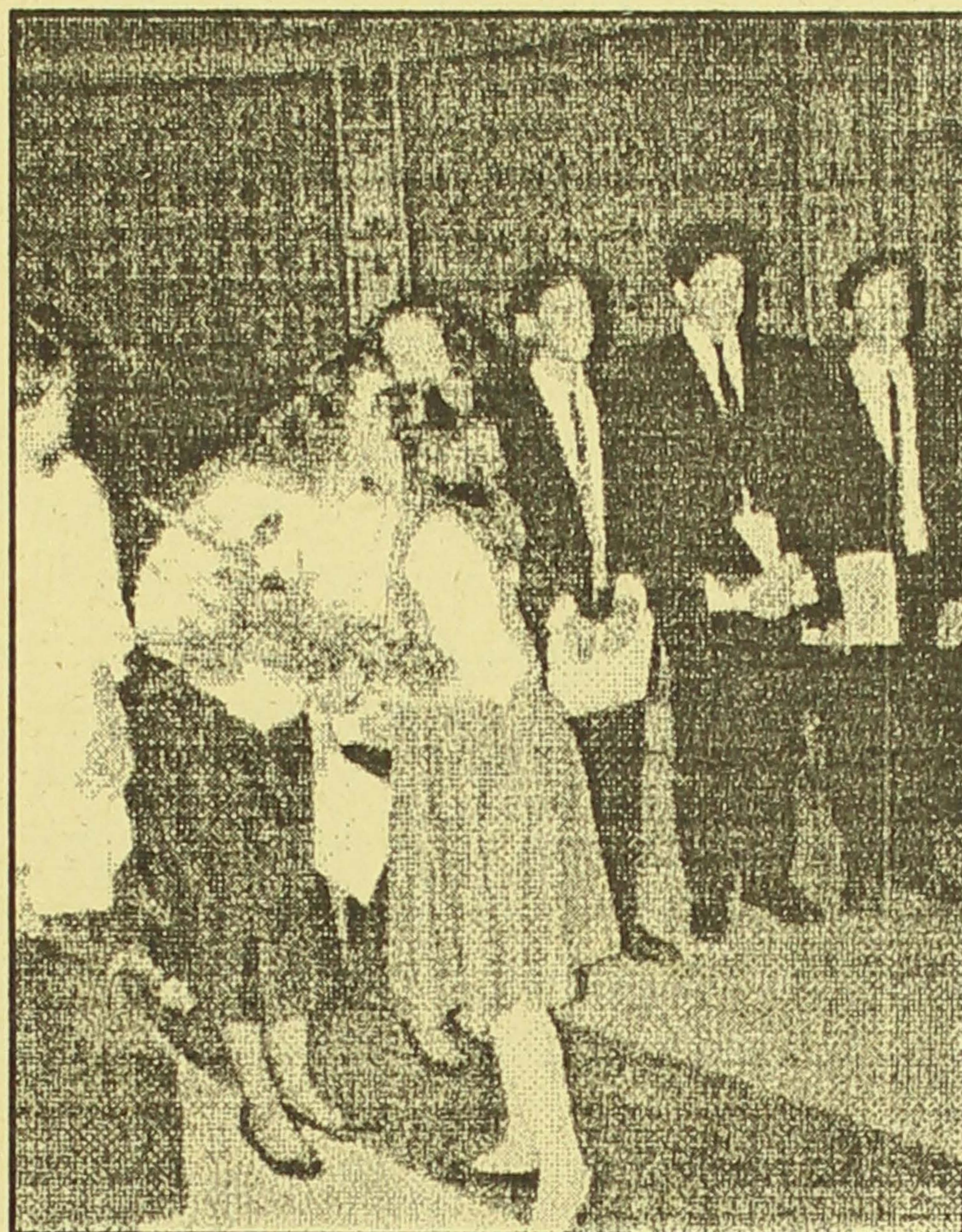
U crkvi Presvetog srca Isusova 2. je listopada, nakon sv. mise zahvalnice, Mješoviti zbor HKPD „Matija Gubec” održao svoj prvi godišnji koncert. Zbor je osnovan u ljeto 1993. godine na inicijativu nekolicine mladih Tavankučana koji vole pjevanje i glazbu. Počeo je s radom početkom srpnja prošle godine, pod ravnateljstvom gospodice Nele Skenderović, a do sada je imao 13 nastupa vezanih uz programe cijelog Društva u Rumunjskoj, Hrvatskoj (tijekom ljetošnjeg gostovanja u Zagrebu, Karlovcu i Hrvatskom primorju) kao i na kulturnim priredbama u Subotici i Tavankutu. Mješoviti zbor broji danas 13 članova.

Veliki broj nazočnih Tavankučana, kao i gostiju i uzvanika iz Subotice i njene okolice, imao je priliku uživati u nesvakidašnjem kulturnom događaju, čiju vrijednost povećava činjenica da je on plod nastojanja mladih kulturnih djelatnika većinom iz Tavankuta. Jer, pjevanje djela Mozarta, Bacha ili Händela u Tavankutu do sada rijetko se dešavalo. A nikada nije u izvedbi Tavankučana. Dio je to i promišljene kulture politike samoga Predsjedništva Društva, koja kroz upražnjavanje i ovakvih kulturnih sadržaja želi opravdati pridjeve kulturno i prosvjetno u svojem imenu, te se na ovaj način izdići iznad klasične sheme rada kulturnih društava njegovanjem samo folkorne baštine.

A kvaliteta izvedenog programa dostojna je i pjevačkih zborova koji postoje dulje vrijeme, i koji posjeduju veći renome. Program ovoga njihovog prvog godišnjeg koncerta imao je 16 skladbi koje su tematski i sadržajno različite, ali se mogu podijeliti u dvije skupine: jedan je dio vezan za zbor prilagođenih narodnih pjesama ili pjesama skladanih po motivima iz narodnog života („Zvoni zvonice”, „Tavankute, moje selo malo”, zborni dijelovi iz opere Josipa Andrića „Dužijanca”), a drugi dio je skladbi bio ono što se uobičajeno naziva umjetnička muzika velikih majstora povijesti glazbe, poput J. S. Bacha, W. A. Mozarta ili G. F. Händela. Dokaz da je to uspješan spoj, može se naći u činjenici da je to ipak jedan seoski zbor, koji kao takav mora voditi računa i o sredini u kojoj radi i o ljudima koji su njegovi slušatelji. A oni su to najbolje potvrdili snažnim i dugim pljeskom nakon svake izvedene skladbi, kao i pozivom na bis.

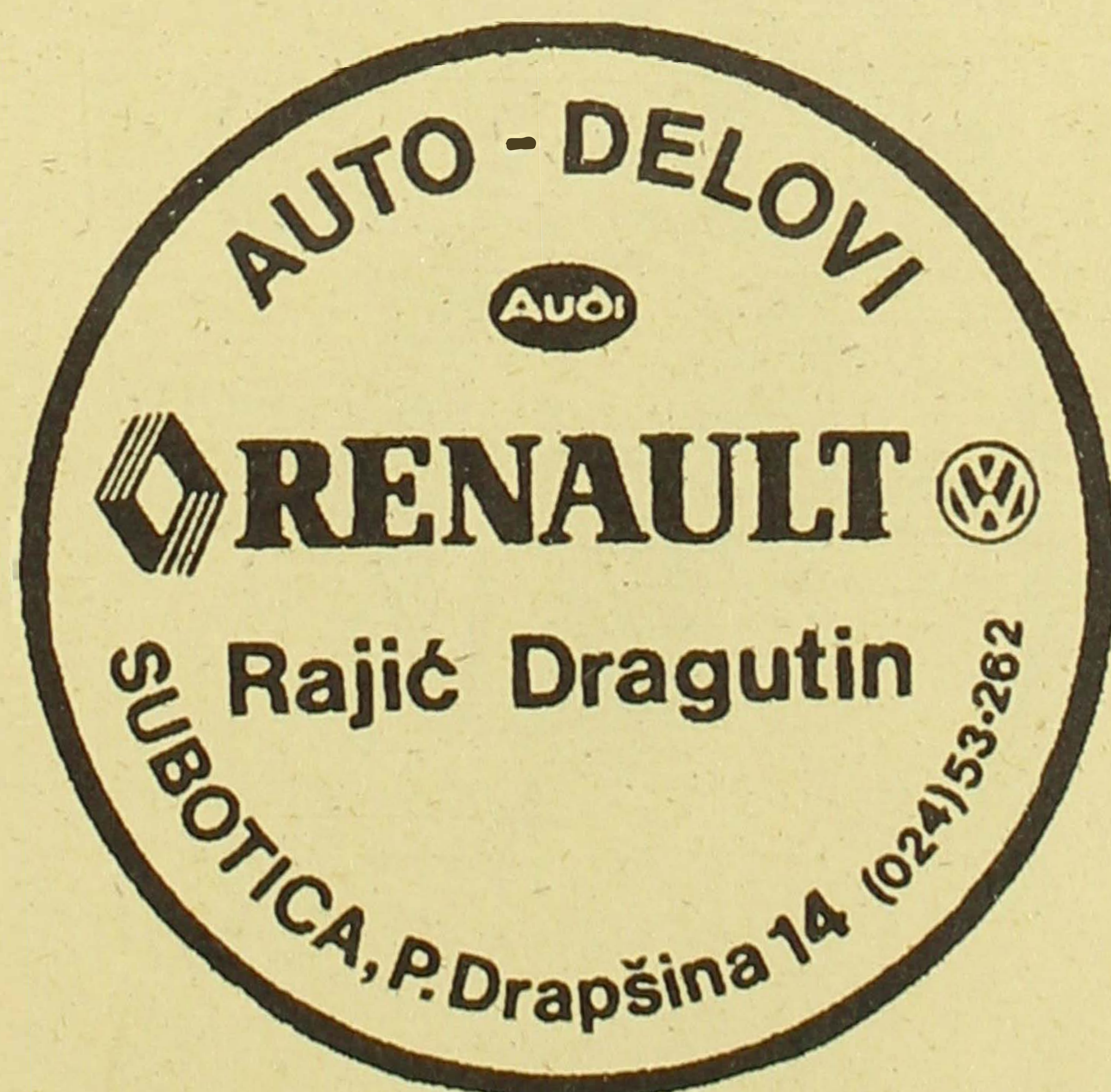
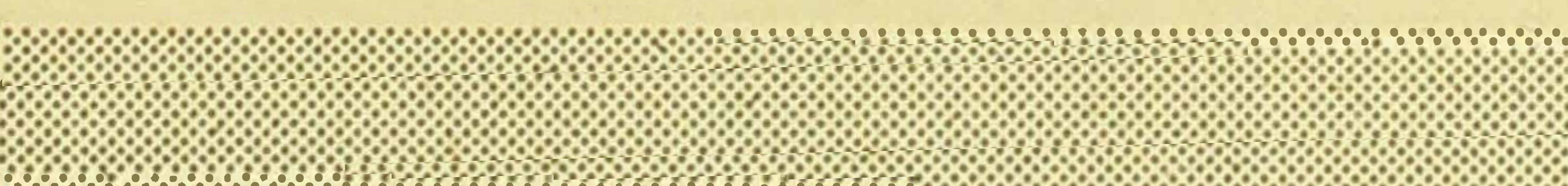
Mora se istaknuti, da se zborovoditeljica Nela Skenderović javlja i kao autorica dvije kompozicije („Zemljo moja” i „Petunija na stazi”), te da je za zborni pjevanje napisala arrangmane za nekoliko skladbi („Tavankute, moje selo malo”, „Zvoni zvonice”,...). O svojem je, pak, dojmu glede jednogodišnjeg rada i ovoga koncerta rekla: „Ovo je kruna jednogodišnjeg rada Mješovitog zbora. Osobno mi je bilo zadovoljstvo raditi sve vrijeme pripremanja ovoga koncerta s ovim mladim

ljudima, jer se svi skupa smislaono družimo oko zajedničke nam stvari, a to je ljubav prema glazbi. Drago mi je što smo uspjeli stvoriti jednu duhovnu jezgru mladih ljudi koji će i dalje raditi zajedno sa mnom na ovome projektu. Sada me više zaokuplja naš daljnji rad i problemi vezani s time, zato što oko polovice članova zbora čine studenti. No, iskreno se nadam da ćemo pronaći pravi i za sve prihvatljiv modus našeg daljnjeg rada.”



## Srećno i na kraju

Ugodno je bio iznenađen i Ilica Dulić, koji je u publici pozorno pratio cijeli program: „Bilo je neočekivano lipo. Cili ugodaj je bio izvanredan. Ovim je koncertom zbor puno dobio, naročito na popularnosti. Iznenađio me je broj ljudi koji je bio na koncertu. Ovaj je koncert i dokaz da je to jedno civilizovano i „normalno” Društvo, koje svojim radom skida nametnutu hipoteku, da je „Matija Gubec” društvo ekstremnih hrvatskih nacionalšovinista”.  
Tomislav Žigmanov

Poslije Omoljice i Beograda:  
„ŠLING” U SUBOTICI

Prvo javno prikazivanje kratkog igranog filma, snimljenog u video tehnici, „Šling” autora Zvonimira Sudarevića u Subotici održat će se 8. listopada 1994. s početkom u 19 sati u velikoj dvorani KUD-a „Bunjevačko kolo”, Preradovićeve 4. Ovaj je film bio do sada prikazan na festivalu „ŽISEL '94.” u Omoljici, gdje je osvojio vrijedne nagrade, kao i u Beogradu na Festivalu etnografskog filma. Ulaz je slobodan.

„Vinkovačke jeseni '94”  
USPJEŠAN POSJET

Reprezentativna grupa folklorne sekcije HKPD „Matija Gubec” iz Tavankuta bila je sudionik ovogodišnjih „Vinkovačkih jeseni” od 23. do 25. rujna. Bili su smješteni kod svojih tradicionalnih domaćina – žitelja Mikanolovaca, sela kraj Vinkovaca, koji su ih, kao i uvijek, lijepo dočekali, te ugostili u svojim domovima. Pripala im je osobita čast da u subotu (24.) svečano otvore „Vinkovačke jeseni '94” sletom bunjevačkih plesova, pokazujući tako svoje umijeće i prekrasnu bunjevačku narodnu nošnju. U nedjelju (25.) u svečanome mimohodu 67 društava, sudionika ulicama Vinkovaca, Tavankučani su bili prihvaćeni s oduševljenjem i sve vrijeme nagrađivani burnim pljeskom nazočnih, osobito prilikom nastupa na nogometnom igralištu, gdje se mimohod i završio. Poslije toga su sa svojim domaćinama otišli na svečan zajednički ručak, gdje su se, uz po koju suzu, oprostili od svojih domaćina i pošli put Tavankuta s nadom da će se ponovno vidjeti i da će jednog dana moći i oni ugostiti Mikanolovčane u svojim domovima.

Renata Kolar

KUD „Bunjevačko kolo” u  
Sonti

U organizaciji sonećanskog OKUD „Ivo Lola Ribar” 25. septembra održana je 65. tradicionalna turistička priredba „Grožde bal”. Učestvovali su KUD „Vladimir Nazor” (Sombor), Folklorni ansambl „Dom kulture” (Sivac), KUD „Kljajićevo”, KUD „Bunjevačko kolo” (Subotica), te domaćin OKUD „Ivo Lola Ribar”.

U trodnevnom slavlju organizovano je takmičenje amatera pevača, izložba slikara i slamarki iz Tavankuta, a 25. septembra defile svih učesnika priredbe ulicama sela, gde je „knez” ovogodišnje priredbe dopraćen od kuće „kneginje” te tako svi zajedno na „venčanje”. Održana je i sv. misa zahvalnica u crkvi Sv. Lovre koju je održao vikar subotičke biskupije vlč. Andrija Kopilović. U domu kulture sa početkom u 20 sati održan je koncert folklornih ansambala pred oko 700 prisutnih. KUD „Bunjevačko kolo” sa izvođenjem „momačkog i gajdaškog” kola te sletom igara iz Ukrajine osvojio je simpatije prisutnih usali i po brao aplauze. Posle priredbe nas tavljen je zaje dničko družnje mladih.

Sve u svemu, bio je to neza boravan boravak kod gostoljubivih Šokaca. (k. j.)

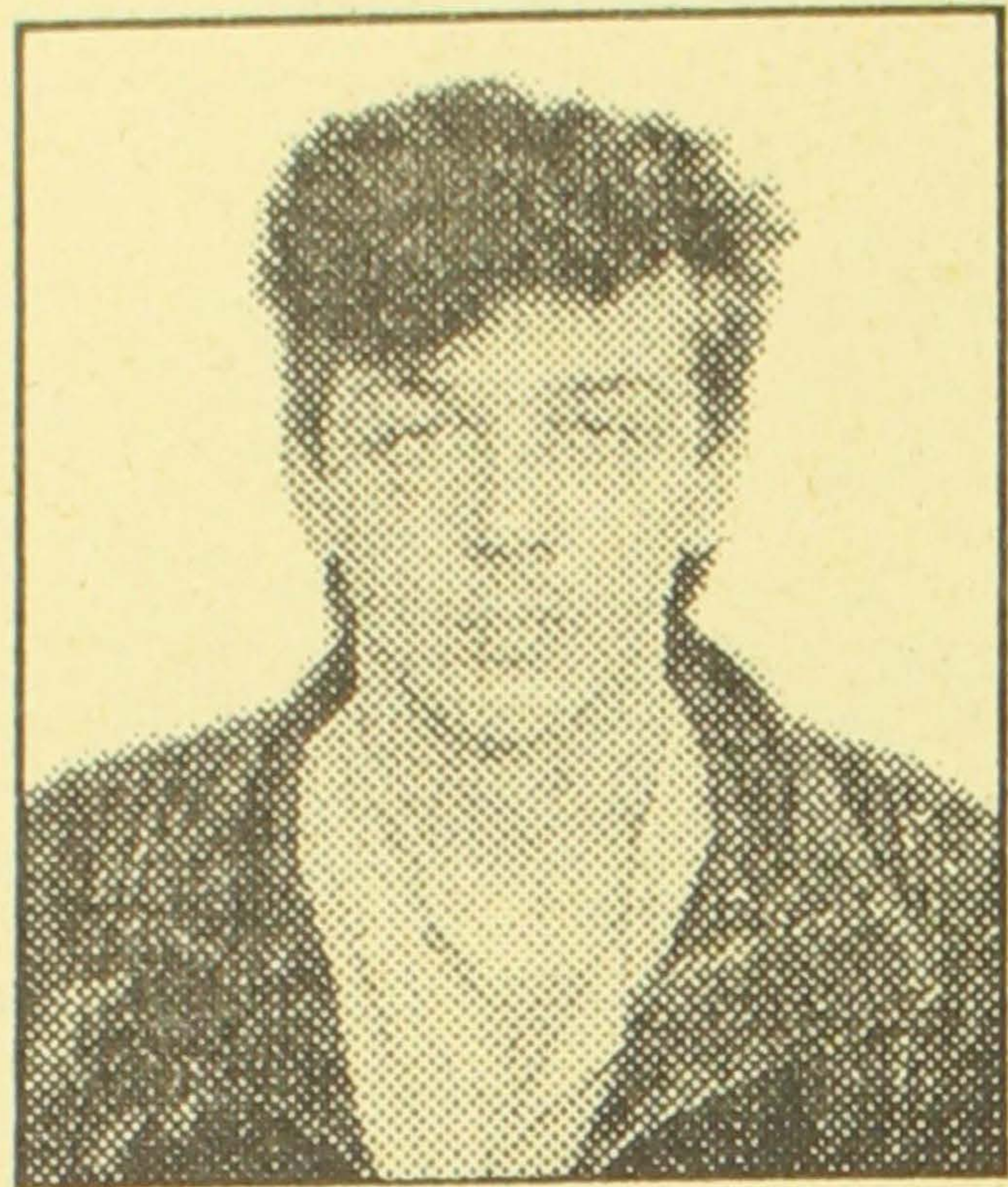




Sjećanje na rano preminulag mladog  
pjesnika iz Tavankuta

## DENIS RASHITI

(1968 – 1992)



Rođen je 13. veljače 1968. godine u Tavankutu od majke Terezije, rođene Iršević iz Tavankuta, i oca Ramiza Rashitija iz Peći. Iako je živio u Peći i Prištini, gdje se i školovao, pola je svog kratkog života proveo u rodnom Tavankutu kod svoje bake. Smrt ga je prekinula na trećoj godini povijesti na Filozofskom fakultetu u Prištini. Denis je ubijen u 24. godini života, 9. listopada 1992., ispred katoličke crkve u Prištini, a njegov ubojica ni poslije dvije godine nije otkriven! Po želji roditelja sahranjen je u Tavankutu.

Poeziju je počeo pisati u 4. razredu osnovne škole, kada je jedna od njegovih prvih pjesama „Kiše” bila nagrađena prvim mjestom u Jugoslaviji, na natjecanju koje je organizirala „Ljubljanska banka”. Kao učenik osnovne škole Denis je objavljivao svoju poeziju u svim dječjim listovima u ex Jugoslaviji, dok je samo na Kosovu u to vrijeme objavio preko 100 pjesama na albanskom, turskom i srpsko-hrvatskom jeziku. Pjesme su mu prevedene na sve jezike naroda i narodnosti bivše Jugoslavije (slovenski, makedonski, turski, mađarski), kao i na arapski, talijanski i francuski jezik.

Pored objavljenih pjesama, Denis je u rukopisu ostavio pripremljene za tisak i dvije zbirke pjesama, od kojih je jedna za djecu s naslovom „Kiše” i jednu za odrasle s naslovom „Bele radosti”. U svom mladalačkom pjesničkom stvaralaštvu uzori su mu bili afirmirani pjesnici s kojima je i prijateljavao: Rajko Balaban-Sibirski, Moša Odalović, Vehbi Kikaj i Bajram Ibrahim-Rogovali.

(t.ž.)

### KIŠA

Kao tajna  
kao tuga  
kao radost  
kao duga  
kad se javi  
kad se javi  
beže mravi

Kao šutnja  
kad zatutnji  
sve pomuti  
sve zamuti  
poplavljeni  
tad su puti

### PUT

kao duša  
kad je suša  
kao kletva  
kad je žetva

Ko sunčana zraka  
ko najduža traka  
ko velika reka  
ide iz daleka

Denis Rashiti

## Književna večer u Tavankutu TAVANKUTSKI LITERARNI KRUG

U maloj dvorani tavankutskog Doma kulture, pred oko trideset nazočnih poklonika književnog stvaralaštva, u nedjelju 25. rujna održana je prva književna večer članova Tavankutskog literarnog kruga, TALK-a: Zdenke Kovač, Petra Vukovića i Tomislava Žigmanova.

TALK čine mladi ljudi koji kušaju brigrivati oko pisane riječi, a na način pjesnički, razumijevajući tu riječ u svojem najširem značenju. Ideja je TALK-a, pored pisanja, promicanje kulture pisane riječi organiziranjem književnih večeri, okupljanje mladih darovitih ljudi koji se bave pisanjem oko TALK-a, organizirana skrb oko objavljivanja radova...

O pjesmama članova TALK-a govorio je g. Vojislav Sekelj, književni kritičar iz Subotice. Ocjenjujući vrijednosti njihovog pjesničkog stvaralaštva, g. Sekelj je između ostalog rekao: „Bio sam prijatno zbunjen kada sam pročitao pjesme Zdenke Kovač, Petra Vukovića i Tomislava Žigmanova. U vašim stihovima osjetio sam naboj koji pjesmu čini pjesmom.” Kraćom analizom pojedinih stihova pjesama svakog ponaosob, to je svoje uvjerenje pokušao i oprimiti, te prenijeti na druge.

Nakon toga uvodnoga govora g. Sekelja, svaki je član TALK-a u desetminutnom izlaganju predstavio sebe čitanjem svojih pjesama i govorom o svojem stvaralaštvu. Na kraju su prisutni postavljali pitanja autorima i odgovorili i iznosili svoje dojmove. Skup se završio cocktailom koji su pripremili organizatori.

(lj. k.)



Vinjete u ovom broju:  
Mr arh. Ivan Hegediš

## Mirko Aćimović: „Logika naučne filozofije” OTKRIVANJE NEPOZNATOG

Dulje je vrijeme čitalačka publika u Jugoslaviji bila uskraćivana relevantnim studijama o „stanju duha” sovjetskog društva, što je uvjetovano, prije svega, ideološkim razlazom dviju komunističkih partija 1948., i sa svim inim njegovim posljedicama.

No, knjiga „Logika naučne filozofije” Mirka Aćimovića, „Subotičke novine”, Subotica, 1994., docenta logike na novosadskom Filozofskom fakultetu, uspješno je nadomjestila jednu takvu prazninu. Iscrpnim prikazom bitnih problema suvremene sovjetske filozofije u periodu od 1950. do 1990. i njezinih temeljnih pitanja, razrađenih u tri tematska dijela knjige: „Dijalogika”, „Filozofija prirode” i „Sociologika”, Aćimović nam je jasno stavio na uvid ono što jest suvremena sovjetska filozofija, a iz optike svog ontologijskog načina razumijevanja filozofije same.

Sovjetska je filozofija svoju konturu zadovolila Lenjinovim skromnim i krivim iščitavanjem Marxove filozofije i otklonu „u desno” k Engelsu, oduzimajući joj, upravo njen najvrijedniji dio, humanu i antropološku dimenziju. To je rezultiralo uspostavljanjem metafizičko-skolastičke pozicije „kontemplativnog dijalektičkog materijalizma”. Staljin će, pak, svojim još skromnijim, nadmenim, ali nespretnim uplivom u „carstvo misli” odrediti konačni lik sovjetske filozofije u poznatoj sintagmi „marksizam-lenjinizam”, koja će onda kao dogma neupitno figurirati i imati odlučujući utjecaj na sve sfere društvenog praxisa, osim političkog, budući je bila njegova sluškinja. Na takovu povijesnom nanosu pedesetih godina izrasta sovjetska filozofija s pretenzijom znanosti, a onda i sa svojom imanentnom zadaćom, prisutnoj u filozofiji još od Aristotela, ali sada očito u drugačijem misaonom sustavu, znanjem sveopćeg, tj. mišljenjem apsoluta. Dobiveni autoritarni monopol totalitarnog sistema jedne filozofije, u ovome slučaju „marksizma-lenjinizma”, omogućio joj je da ona bude „nauka o sveopćim zakonima kretanja prirode, društva i mišljenja, te i kao sveopći metod spoznaje sveta, naučni pogled na svet, naučni sistem, teorija spoznaje, metodologija nauka itd” (str. 13-14). Istina, jedno kratko vrijeme, budući da nakon raspada sovjetskog društva 1990. nju i u samom Sovjetskom Savezu nitko ne uzima ozbiljno.

Ali ona jest postojala, i kao takva zaslužuje pozornost povijesničara filozofije, stoga što filozofija u svojem pojmu ima zadaću samopropitivanja valjanosti i istinitosti same sebe. Ujedno je Aćimović, kao dobar znalac stanja suvremene sovjetske filozofije, ostavio ovu vrijednu knjigu kao prilog za upoznavanje, te razumijevanje onoga, do sada, širem čitateljstvu nepoznatoga, preko kojega možemo bolje spoznati svijet u kojemu živimo i u tome svijetu sebe.

Tomislav Žigmanov



## NAŠ KNJIŽEVNI LEKSIKON

**Aleksa Kokić** (Subotica, 14. listopada 1913. - Cetinje, 17. srpnja 1940.), pjesnik i prozaist. Poslije završenih filozofskih i bogoslovskih nauka bio je svećenik u Subotici. Služeći vojni rok na Cetinju naglo se razbolio i pod operacijom umro. Kokićeve pjesme opisuju veliku ljubav prema narodnim običajima, njivama i salašima, a veći broj je religioznog sadržaja. Napisao je i nekoliko pripovjedaka (*Ludoški ritovi*, *Prid prozorom procvala ruža*). Za života objavio dvije zbirke pjesama: *Klasovi pjevaju*, 1937. i *Zvona tihe radosti*, 1938. Posthumno mu je objavljena knjiga pjesama *Srebrno klasje*, 1962. Sa Markom Čovićem je autor historijske rasprave *Bunjevci i Šokci*, 193. (b. v. h.)

## ORAČI

Uprašene povorke orača vratile se niskim kućama, umorna lica osvijetlilo im žuto svjetlo na vratima, na klupe su spustili umorno, izmučeno tijelo, da se okrijepe večerom siromaha i kruhom koji još i sad miriše po žutim vlatima.

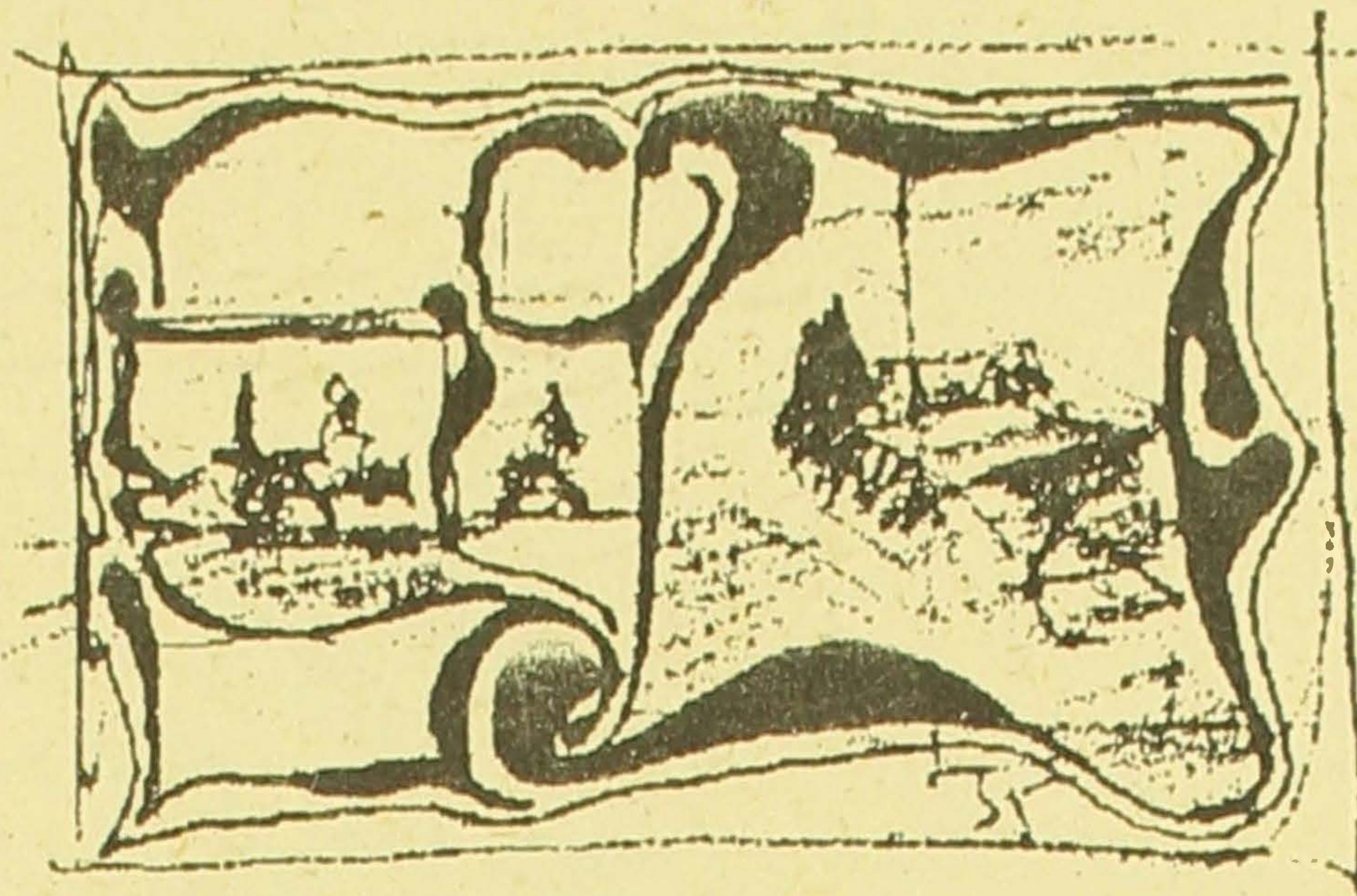
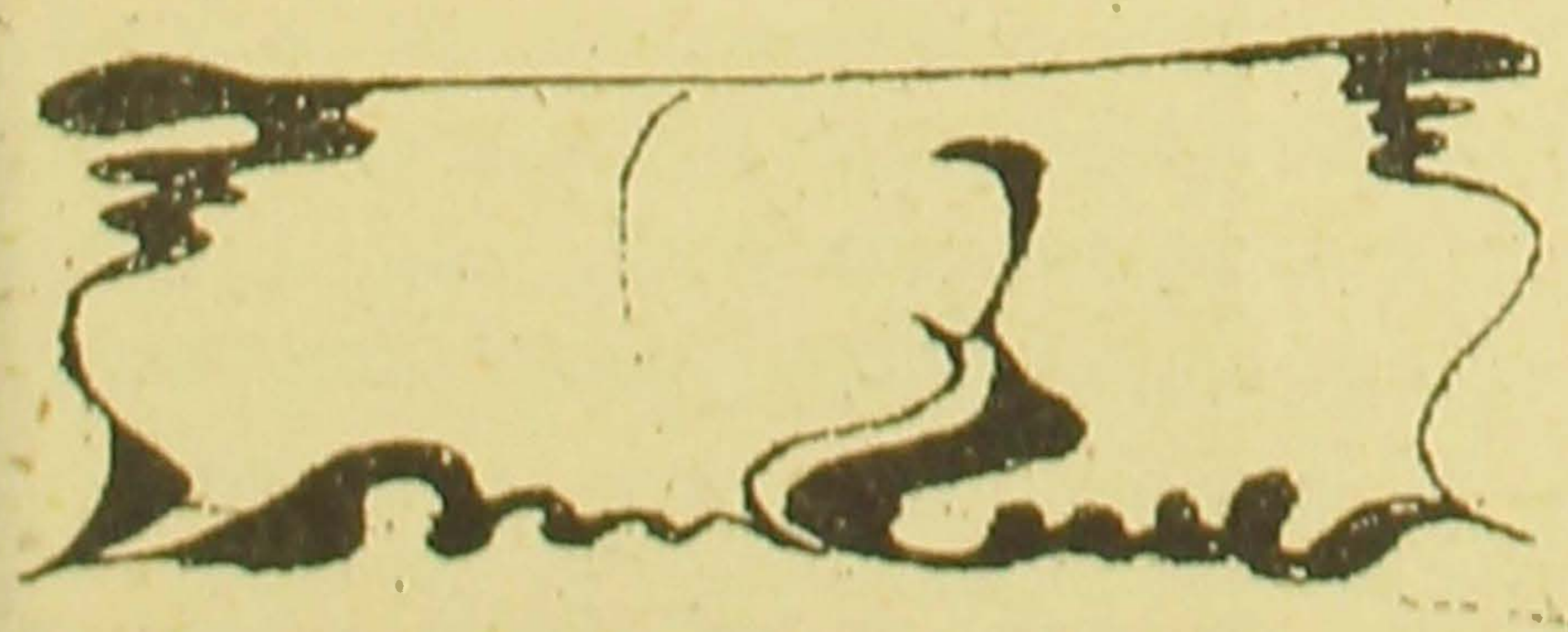
Njihovo je čelo naborano brazdama teških briga, oči im izgaraju od pritajenog bijesa, ili plamenom boli. O danas lemeši nisu sipali zemlju ko crno svileno brašno i pjesma mladih orača nije odjekivala ravnicom, danas se vodila borba s korovom i kamenom.

Svi su uprli snagu kao divovi starih vremena, čvrsto su zgrabili plugove svojim željeznim, žuljavim rukama da otkidaju grudvu za grudvom s tvrde kore zemljine, a sunce ih pržilo, o Bože, palilo oznojeno čelo kao da se radovalo njihovim mukama.

Konji su nemirno trzali kao da su u rukama tudina. Orači su stiskali zube i puni nekog prkosa i ponosa sjekli su zemlju ko čelična pila ploče granitne makar im se mišići kao lukovi napinjali.

Nijemo su pošli od stola do tvrdog slamnatog ležaja, pokriveni starim kaputima, pod glavom s praznim torbama, puštaju se u krilo noći... zatvaraju oči umorne, da sutra ojačani prije zore rane svi se dignu i pođu u susret novim patnjama i novim borbama...

Aleksa Kokić



## PRIČA

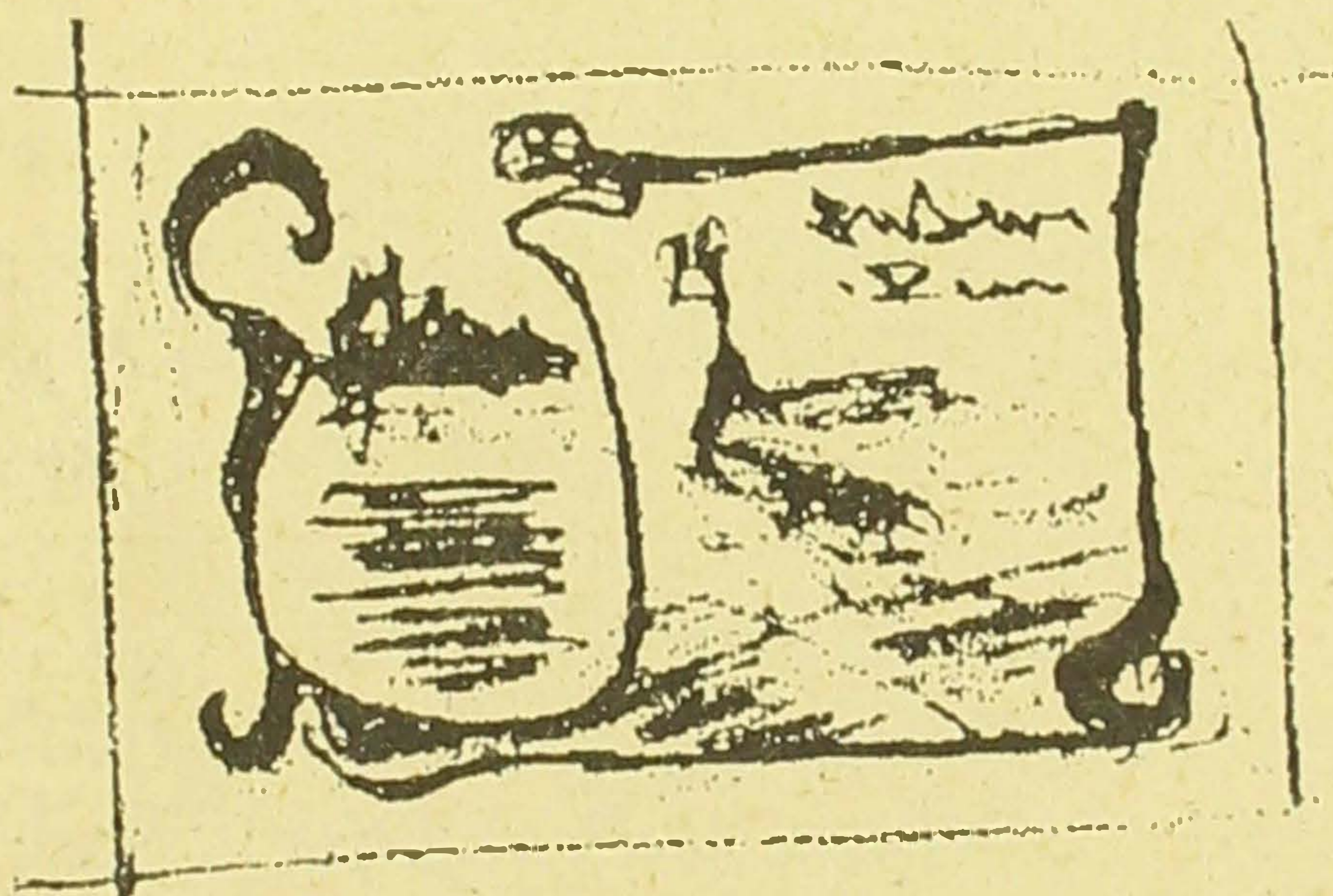
Sećam se samo da je bila nevinna i tanka i da joj je kosa bila topla, kao crna svila u nedrima golim.

I da je u nama pre uranka zamiriso bagrem beo.

Slučajno se setih neveseo, jer volim: da sklopim oči i ćutim.

Kad bagrem dogodine zamiriše, ko zna gde ću biti. U tišini slutim da joj se imena ne mogu setiti nikad više.

*San Vito, al Tagleamento, 1918.*  
Miloš Crnjanski



## USTAJEM SAD I IDEM

Čak u Tibet  
Živi lama,  
Nema tata  
Nema mama.

Nema žena,  
Nema deca,  
Jok mu treba,  
Streptomeca.

Nema sapun,  
Nema plakar,  
Ne zna najlon,  
Ne zna bakar.

Nema šlager,  
Nema rok,  
Ne zna Presli,  
Bitls jok.

Nema desni,  
Nema zubi,  
Ne zna pasta  
Pa u tubi.

Ogden Neš

## ŽIVOTOPIS

## BALINTA VUJKOVA (V)

1959.

„Mlado pokoljenje” iz Beograda bilo je izdavač izbora *Jugoslovenske narodne priče*, u koji su uvrštene dvije bunjevačke narodne pripovijetke.

1960.

Izdavačko-reklamna i propagandna zadruža pisaca i likovnih umjetnika „Zenit” u Subotici, objavila je knjigu Balinta Vujkova *Hrvatske narodne pripovijetke iz Vojvodine*.

Čitanka iz naše i strane književnosti za I. razred gimnazije, „Školska knjiga”, Zagreb, sadrži jednu bunjevačku narodnu pripovijetku. Antologija narodnih pripovjedaka. Urednik Živan Milisavac. Izbor i predgovor dr. V. Đurić. „Matica srpska” - Novi Sad i Srpska književna zadruža Beograd, u seriji „Srpska književnost” u 100 knjiga. Ova serija, znači i pomenuta antologija doživjela je više izdanja.

Ljubljanska „Mladinska knjiga” izdavač je antologije hrvatskih narodnih pripovjedaka *Hrvatske pravljice*. Izbor je izvršio i predgovor napisao Balint Vujkov. U nju je uvršteno i 16 hrvatskih odnosno bunjevačkih narodnih pripovjedaka koje je sakupio i obradio ovaj vrsni pisac.

1961.

Budimpešta, NR Mađarska: Tamošnji izdavač Europa Könyvkiadó u prijevodu Zoltána Csuke i u izboru Zoltána Kovácsa objavljuje južnoslavenske narodne pripovijetke pod naslovom *Az aranyhajú királylány* (Divojka zlatne kose). U njih je uvršteno i pet pripovjedaka iz knjige Balinta Vujkova *Hrvatske narodne pripovijetke* (bunjevačke).

1962.

Nakon što je položio odvjjetnički ispit, postaje ortak odvjjetnika Slavka Ruskog.

Dobitnik je Oktobarske nagrade Subotice za književnost, koja je te godine prvi puta dodijeljena.

1963.

Od 1. svibnja osnivač je i prvi šef Službe pravne pomoći Skupštine općine Subotica.

Potkraj godine Osvit, izdavačko odjeljenje časopisa „Rukovet” tiska knjigu *Do neba drvo* - hrvatske narodne pripovijetke iz Vojvodine. Knjiga ima 380 strana i sadrži 124 narodne priče.

Izbor Šaljive narodne priče, izdavač „Prosveta”, Beograd, sadrži jednu bunjevačku narodnu pripovijetku.

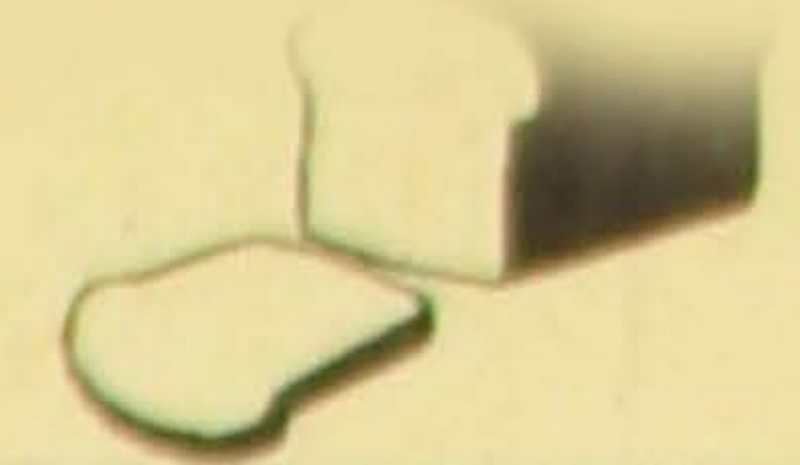
1964.

„Osvit” je ponovo izdavač hrvatskih narodnih pripovjedaka koje je sakupio i obradio Balint Vujkov. Knjiga *Tica žeravica* na 251 strani sadrži 107 priča.

Tijekom godine združeni izdavači Jugoslavije (Forum Novi Sad; Kočo Racin, Skopje; Mladinska knjiga, Ljubljana; Naša djeca, Zagreb; Savremena škola, Beograd) u ediciji Narodne pripovijetke jugoslavenskih naroda, objavljuju na hrvatskom, srpskom, te u prijevodima na mađarski, makedonski i slovenski jezik hrvatsku (bunjevačku) narodnu pripovijetku *Coban nadmudrio carevu kćer*, odnosno iz zbirke *Do neba drvo* Balinta Vujkova. Naslov priče na mađarskom glasi *A böles juhászlegény*, a na slovenskom *Pastir pametnejši od kraljeve hčere*. Makedonskom izdanju nismo uspjeli ući u trag.

Pripremio: Lazar Merковиć





## Oprez pri radu sa sredstvima za zaštitu bilja **NAJČEŠĆI** **ZNACI TROVANJA**

Sva sredstva za zaštitu bilja imaju zajednički naziv – pesticidi. Ukoliko dođe do trovanja sa pesticidima, znaci trovanja se ne ispoljavaju za sve vrste u istom vremenskom odstojanju od momenta trovanja, niti na isti način. Kada i kako će se ispoljiti znaci trovanja pesticidima, zavisi od niz faktora. Poznato je da sve aktivne materije nisu jednako otrovne, kao i da neotrovni nema.

Brzina dejstva otrova unešenog u organizam čoveka zavisi od vremena provedenog u zatrovanoj prostoriji, atmosferi i od klimatskih prilika u vreme primene pesticida. Većina pesticida otrovnost brže ispoljava pri toplijem vremenu. Kod dece, trudnica i starijih osoba otrovnost se brže ispoljava.

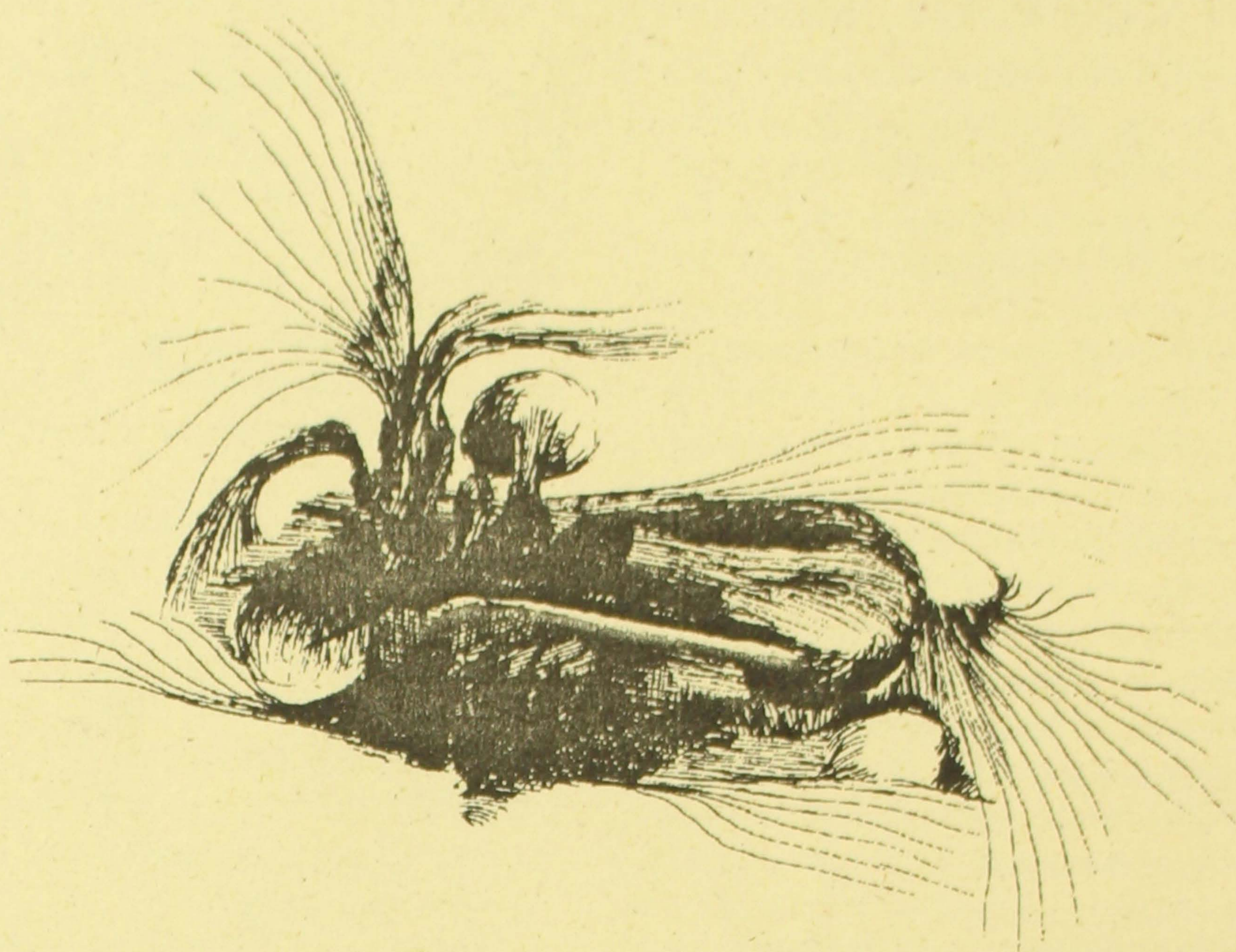
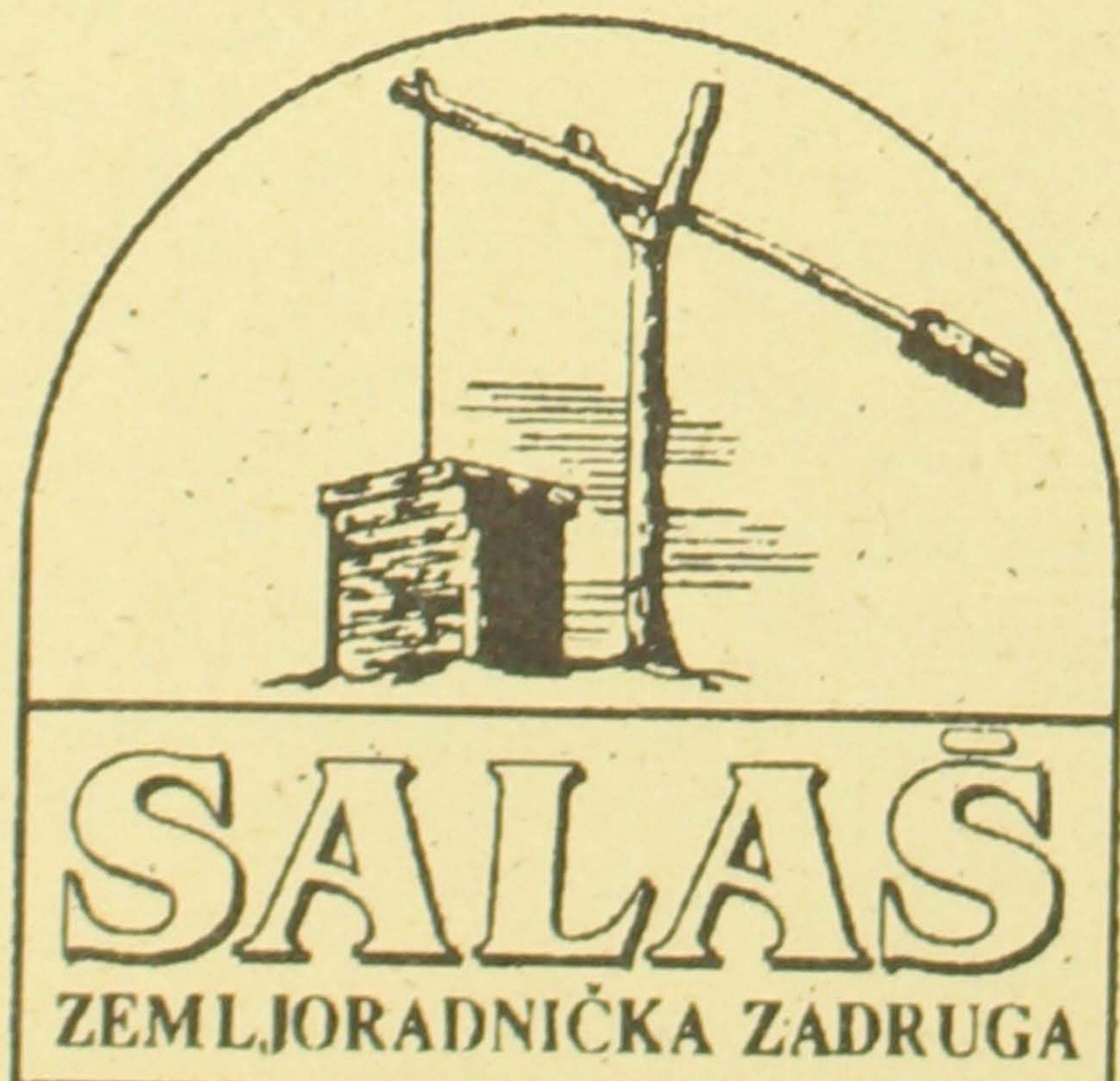
Najčešći vidovi i znaci trovanja su:

- vrtoglavica, slaba ili jača glavobolja, bolovi u slepoočnicama, nesvestica,
- bolovi očiju, pospanost, crvenilo sluzokože kapaka, poremećaj vida,
- opšta slabost, teško disanje, otežani pokret glave, ruku i nogu, gubitak osećaja na spoljnji i unutrašnji nadražaj,
- bezvoljnost, gubljenje apetita, mučnina u stomaku, proliv, povraćanje,
- osećaj toplote u celom telu, povišena temperatura, osećaj hladnoće, pojačano znojenje,
- nepravilan rad srca, grčevi, delimična paraliza,
- preosetljivost centralnog nervnog sistema, razdražljivost, bolovi pri gutanju, strah,
- usporen ili ubrzan rad srca, sniženje krvnog pritiska,
- šum u ušima, osećaj gluvoće,
- pojačano lučenje pljuvačke,
- padanje u komu i smrt.

Pored navedenih znakova postoje i drugi znakovi trovanja.

Ukoliko se čovek pri radu sa pesticidima ili posle rada, nelagodno oseća ili se manifestuju neki od ovih znakova, nužno je da što pre traži pomoć u medicinskoj ustanovi, jer svako zakašnjenje pružanja pomoći, može da ima tragične posledice.

*Mr Ivan Rudinski*



## Zaštita bilja **KOVRČAVOST** **LIŠĆA BRESKVE**

(*Taphrina defarmans*)

Kovrčavost lišća breskve je bolest koja se javlja svake godine, a u jačoj meri ukoliko su proleća kišna. Vlažno vreme veoma pogoduje pojavi kovrčavosti lišća breskve. Koliko vlažnost utiče na pojavu ove bolesti može se pratiti na stablima bresaka koje se gaje uz kuću. Grane koje su uz kuću, gde ne pada kiša su malo ili nikako zaražene, dok su grane na koje pada kiša zaražene.

Mladi lišće postaje u proleće kovrčavo, mesnato zadebljalo, netipične boje lišća. Listovi breskve zaraženi prouzročivačem ove bolesti su žućkasto ili crvenkasto obojeni. Obolelo lišće se osuši i opada. Kod jake zaraze voćka gubi sve lišće a i plodove. Bolest zahvata i mladare. Kada lišće, krajem proleća ponovo istera, nije više napadnuto, no voćka usled toga što gubi prvo lišće, jako oslabi, te se za iduću vegetaciju formira malo cvetnih pupoljaka. Grane sa zaraženim lišćem se suše, a iz njih curi smola. Ako se jaka zaraza ponovi više godina uzastopce, voćka se suši. To je gljivično oboljenje. Parazit se nalazi na površini lastara i pupoljaka, te čim pupoljak u proleće pukne, kiša spira parazita u pupoljak ili na mlade listove, a micelija ulazi u međustanični prostor u samoj ćeliji. Tu se gljiva razvija, te dolazi do zadebljanja i deformisanja listova i mladara.

Da bi se smanjila infekcija treba sve zaražene listove pokupiti, a mladare odrezati i spaliti. Kako se infekcija događa u momentu otvaranja pupoljaka, prskanje treba obaviti pre kretanja vegetacije, odnosno pucanja pupoljaka. Potrebno je (za sigurnu zaštitu) obaviti dva prskanja. Jesenje prskanje u vreme kada veći deo listova opadne i u proleće pre početka pucanja pupoljaka (u vreme bubrenja pupolja-

ka). Vreme i broj prskanja zavisi i od stepena zaraze. Ako je zaraza slaba, dovoljno je i jedno prolećno – zimsko prskanje, u februaru, a ako je zaraza jača dva prskanja su obavezna jedno krajem oktobra i početkom novembra a drugo u februaru.

Najefikasnija su tzv. plava prskanja, a od preparata se mogu primeniti Bordovska čorba S-20 Zupa ili Bordovska čorba WP-20 „Zorka” Šabac u koncentraciji od 1,5 % (150 g. u 10 lit. vode) ili Bordovska čorba koju svako može pripremiti upotrebom plavog kamena i kreča, takode u koncentraciji od 1,5%. Efikasni su i Bakrocid S-25 u konc. od 1-1,5%, Bakarni kreč - 25 u konc. od 1-1,5%, Bakarni kreč - 50 u konc. od 0,5-0,75%. Dobri rezultati se postižu i prskanjem u proleće sa Ciramom S-75 u konc. 0,25-0,35% u fazi pojave prvih listova.

*Mr Ivan Rudinski*

## **ŽACKALO**

### IZ „POLJOPRIVREDNIKA” ZA POLJOPRIVREDNIKE

● Prošle godine sa naših novčanica skinuli smo petnaest nula.

Ostale nule s nekih odgovornih mesta niko ne može da skine!

● Na našeg seljaka ove jeseni navalili se i porez i setva, a trebalo bi znati da je sramota dvoje na jednoga!

● Po cenama repromaterijala ispada da smo mi, seljaci, truli bogataši!

A po tome kako mi taj repromaterijal ne kupujemo i čorav može da se uveri da smo truli siromasi!

● Leda su, verovali ili ne, malo iskorišćeni-deo čovečijeg tela.

U životu se podmeće noga, lakat, ali leđa slabo ko hoće da podmetne.

● Kako živite na selu?

Kao u bajci. Stalno sanjamo lepe stvari!

*na.vi.*



Čičoka (*Helianthus tuberosus* L.)

## KORISNA, ALI ZABORAVLJENA

Čičoka (slatki krumpir, topinambur i sl. imena) se u ekstenzivnom načinu gajenja može svrstati u neke vrste „korovskog” bilja, dok se na intenzivan način u nas jedva ponegdje uzgaja i koristi. Međutim, u Mađarskoj, Francuskoj i nekim drugim zemljama ova vrsta se uzgaja na prilično ozbiljnim površinama i koristi u razne svrhe.

Korist i upotreba čičoke, odnosno krtole i stabljike je veoma svestrana i to:

a) Za ljudsku ishranu u svježem stanju krtole se mogu jesti (obavezno oprane) kao neke lošije jabuke, zatim se mogu konzervirati-kiseliti i trošiti kao paprika ili zelena rajčica tijekom zime, a u nekim zemljama se koristi kao dijetalna hrana u vidu prženih kriški, slično krumpiru. Zatim, u obliku kaše i tome sl. Osim toga, moguće je čičoku dodavati brašnu umjesto krumpira, i u toj kombinaciji peći kruh.

b) Krtole čičoke sadrže znatne količine šećera, od 8 do 13% ovisno o vremenskim prilikama, sorte i drugim faktorima, te kao sirovina mogu se koristiti za industrijsku preradu odnosno proizvodnju alkohola. Drugi vid prerade je proizvodnja rakije.

c) Krtole i stabljike čičoke u različitim oblicima daju veoma dobru stočnu hranu. Ukoliko se čičoka gaji intenzivnije, slično kukuruza ili repi, prosječan urod se može ostvariti u količini od 3 do 5, pa i više vagona po 1. ha, što znači, da krtole sadrže oko 7.200 do 12.000 krmnih jedinica, a to je mnogo više od krumpira, kukuruza i drugih kultura. Također je svarljivih bjelančevina po jedinici površina sadržana u čičoke znatno veća od mnogih drugih vrsta. Slična vijednost i kvaliteta odnosi se na stabljike i lišće, odnosno na silažu nadzemnih dijelova. Prinos silaže čičoke je ravan, pa i veći od silažnog kukuruza, sirka i dr. vrsta.

Ako se ima u vidu sadržina kvalitetnih sastojaka i visoki prinosi u odnosu na mnoge druge vrste, sigurno je da se čičoka može uvrstiti u jeftinu stočnu hranu takorekuć za sve vrste stoke.

U ishrani konja, prvenstveno u zimskom periodu, oprane svježije krtole dobro služe, napose isjeckane uz dodatak nešto mekinja (posija) ili kukuruzne prekrupe.

Na sličan način krtole služe i za ishranu goveda uz postupno povećanje dnevnih količina, ovisno o starosti i težini grla. Upotreba čičoke je značajna u brdsko-planinskim područjima, jer uzgoj ove biljke je moguć i na siromašnijim tlima.

Osim goveda, krtole čičoke, zatim stabljike i lišće kao i čičokina suha stabljika dobro služi za ishranu koza i ovaca uz postupno povećanje količina krtola.

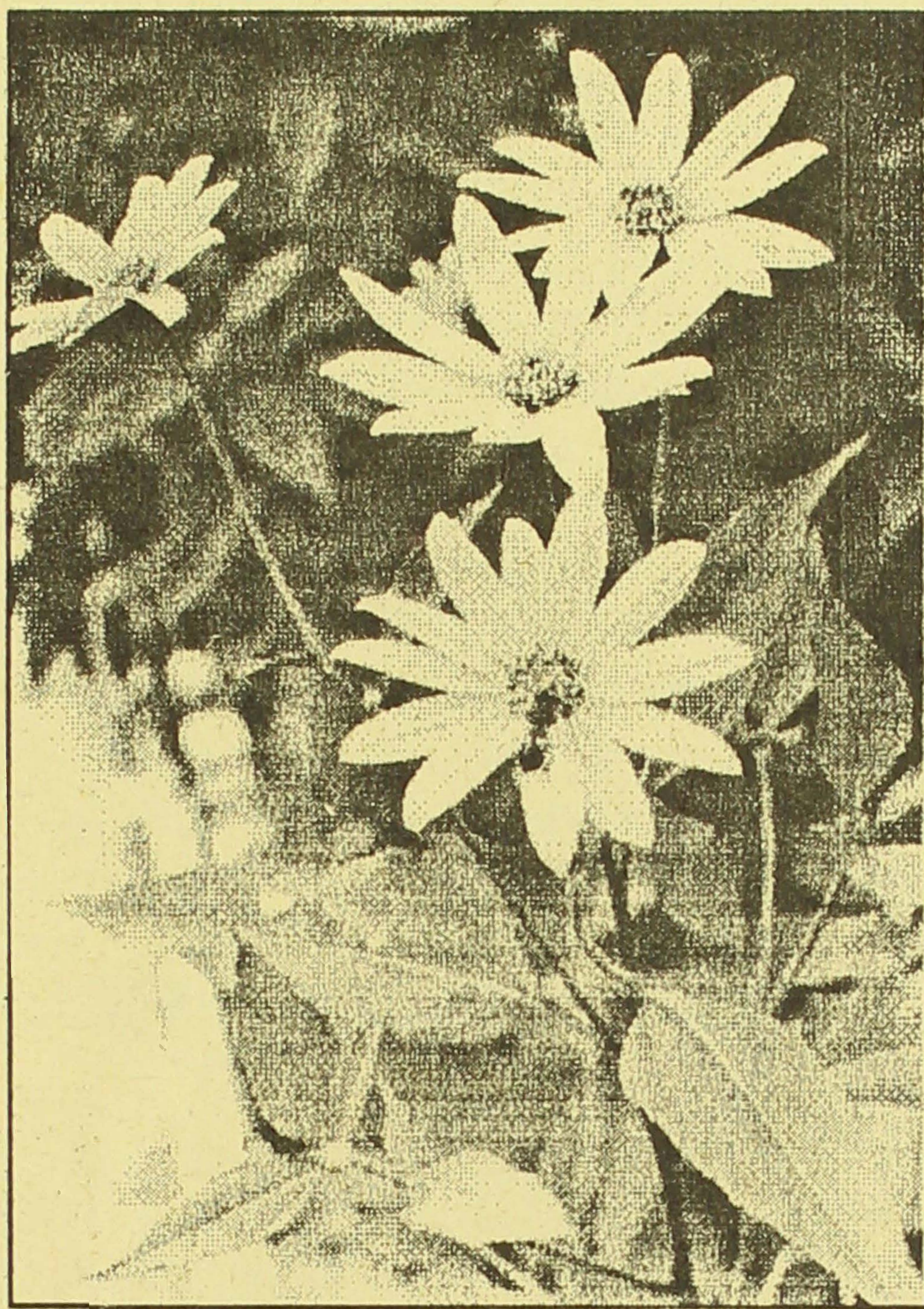
Uloga krtole čičoke u ishrani svinja može biti veoma korisna, kako upotrebom u svježem stanju, tako i prethodnim kuhanjem, slično krumpiru. Razna ispitivanja u nas i nekim drugim zemljama pokazuju, da je

ishrana čičokom jeftinija od većine drugih hraniva, a uz dobru kombinaciju kukuruzne ili ječmene prekrupe, posija i sl. može dati odlične rezultate.

Osim u svježem stanju krtole čičoke se mogu preraditi u suhe rezance, što znači da se od 100 kg krtola može dobiti oko 20 kg suhih kvalitetnih rezanaca za ishranu stoke.

Osnovna svojstva i način proizvodnje čičoke

Čičoka je jednogodišnja biljka, pripada *Helianthus* vrstama kao i suncokret. Nad-



Cvet čičoke

zemna stabljika poraste oko 1,5 pa do 3 m ovisno o sorti, načinu ishrane, kvaliteti tla i dr. Sitni žućkaste boje cvjetići (slični suncokretu, ali su mnogo sitniji) nalaze se na vrhovima stabljike u obliku glavice.

Najvrjedniji je podzemni dio, a to su krtole, koje liče na gomolje krumpira. Veoma pozitivna strana čičoke je, da se krtole razvijaju i rastu i nakon prestanka vegetacije stabljike. Krtole sadrže znatne količine bjelančevina, ugljičnih hidrata i drugih tvari. U okviru ugljičnih hidrata treba istaći inulin iz grupe dekstrina, koji se hidrolizom pretvara u fruktozu. Prema nekim podacima inulin se koristi za liječenje dijabetičara (šećeraša).

Za uzgoj i proizvodnju ova vrsta je u pogledu tla i klime veoma skromna, pa bi se moglo reći da spada u neke vrste „korovskih” biljaka. Prema podacima i iskustvima na Subotičko-horgoškoj pješčari i u susjednoj Mađarskoj na pijeskovima daje dobre prinose, dok se na boljim tlima može ostvariti veoma visok rod. Inače, otpornost čičoke prema suši, niskim temperaturama i većini parazita (osim ponekad napad rde - *Puccine Helianthi*), je velika.

Priprema zemljišta se sastoji u jesenskom oranju, na pjeskovitim tlima pliće, a na vezanim dublje (25-30 cm) uz prethodno očuen-

je 2-3 vagona stajnjaka (svake 2-3 godine). U povoljnim godinama se može i zimi obaviti oranje, ukoliko se sjetva obavlja s kraja zime ili početka proljeća dok ne počne klijanje. Uz organsko gnojivo treba rasturiti 300-500 kg mineralnih gnojiva, već prema rezultatima analize tla, imajući na umu da ova biljka traži znatne količine kalija.

Sjetva se obavlja s jeseni sve do jačih mrazeva ili pak s proljeća, do kraja ožujka – početka travnja, ovisno o vremenskim uvjetima.

Veličina krtola za sjetvu kreće se od najmanje 35 do 100 g, a ako se radi o 150 do 200 g težine, preporučljivo je krtole prerezati na dva dijela. Razmak sjetve je ovisan o kvaliteti tla i raspoloživoj mehanizaciji, a kreće se od 60 do 80 cm između redova i na 40-50 cm između biljaka. Dubina sjetve je najpovoljnija od 8 do 14 cm. Mehanička obrada, od nicanja pa do berbe, uglavnom je slična krumpiru bez ogrtanja, što znači suzbijanja pokorice i korova sve dok biljčice ne dostignu 10-15 cm.

Berba - vadenje krtola se obično vrši nakon što se stabljike pokose (do konca srpnja su najbogatije sa hranivima u ishrani stoke, dok skinute u početku listopada su siromašnije), a to je obično krajem rujna i kasnije, jer krtole čičoke i nakon odstranjivanja stabljika rastu, pa je vadenje moguće i do kraja godine. Za dulje čuvanje krtola moguće je čičoku ostavljati u trap ili preraditi u suhe rezance.

Imajući na umu sve pozitivne strane i vrijednosti čičoke, počev od uzgoja i proizvodnje, pa do načina i oblika iskorišćavanja, sigurno je da ovoj biljci treba dati bolje i veće mjesto u plodoredu, bilo da će krtole i stabljike služiti za jeftiniju ishranu stoke, i bilo da se prerade u špiritus, bilo da služe za ljudsku ishranu. U našoj zemlji postoje velike površine pjeskovitog zemljišta, zatim tla u brdsko-planinskim područjima, gdje se mnoge druge kulture ne mogu rentabilno gajiti, pa čičoka može biti veoma zahvalna za one koji gaje koze i ovce, pa i druge domaće životinje, uključujući i ishranu domaćih kunica. Možda bi se i prehrambena industrija mogla više zainteresirati za ovu kulturu i krtole koristiti u različite oblike preradevina.

Ing. Blaško Ivić

**PAO X EPU**

**SUBOTIČKI POSLOVNI  
INFORMATOR**

**24000 SUBOTICA, Trg Slobode 2/1**

**Telefon: (024) 21-009**



## Od mesa do sapuna SOJA KAO DŽOKER

Vreme je žetve soje i prilika da se ukratko osvrnemo na privredni značaj ove zrnene mahunjače, koji je posledica pre svega hemijskog sastava njenog semena. Visok sadržaj belančevina -- 24 do 55%, materija osnovna su obeležja sojinog semena. Njene belančevine po svom aminokiselinskom sastavu i po svarljivosti veoma su slične belančevinama životinjskog porekla. Sojino ulje je polusušivo jestivo ulje veoma dobrog kvaliteta, a koristi se i kao sirovina za dalju preradu. Seme soje predstavlja izvanredno kvalitetnu ljudsku hranu bogatu vitaminima. Ono se u ishrani koristi direktno kao varivo ili pak kao jedan od sastojaka za dijabetičare (pošto ne sadrži skrob), a pored toga dodaje se i brašnu žita radi obogaćenja hleba belančevinama. Koristi se takođe za spravljanje testenina i raznih poslastica. Isto tako primenjuje se u proizvodnji gotovih jela i izradi raznih proizvoda od mesa u prehrambenoj industriji, te kao zamena za meso u domaćinstvu. Od sojinog ulja dobija se margarin, razne biljne masti i lecitin.

Sojine belančevine i ulje imaju dosta široku primenu i u drugim granama industrije. Od belančevina se proizvode razne plastične mase, guma, vlakno, lepkovi otporni na vodu, elektroizolacioni materijal i drugo. Sojino ulje je veoma dobra sirovina za proizvodnju stearina, sapuna, glicerina, pa i nekih drugih kozmetičkih preparata. Ono je izuzetna komponenta u proizvodnji uljanih boja i visokok-

valitetnih lakova koji su se koristili u automobilske industriji.

U ishrani domaćih životinja soja ima izvanredno veliki značaj. Sojina sačma posle izdvajanja ulja i posno sojino brašno su veoma kvalitetna belančevinasta stočna hrana. Sa sadržajem od oko 15,1% belančevina, 45,5% bezazotnih ekstraktivnih materija i oko 11,1% mineralnih materija zelena masa soje predstavlja u stočarstvu voluminozno hranivo visokog kvaliteta. Pored toga, dobra je sirovina za proizvodnju silaže, mada se u tu svrhu kombinuje sa zelenom masom drugih kultura, a naročito kukuruza. Seno spravljeno od zelene mase soje ima dosta visoku hranljivu vrednost, a u novije vreme mlevenjem osušene vegetativne mase spravlja se zeleno sojino brašno koje ima primenu u industrijskoj proizvodnji koncentrata.

Od posebnog interesa za ratare je veliki agrotehnički značaj soje. Usled okolnosti da obogaćuje zemljište azotom i da posle nje zemljište ostaje u dobrom fizičkom stanju, soja je veoma dobra komponenta u plodoredi. Tamo gde se posle jednofazne žetve zavravaju stabla i ostaci mahuna zemljište se u znatnoj meri obogaćuje organskom materijom, što u celini ima blagotvorni uticaj.

### OMAŠKOM DO VISOKOG PRINOSA

Godine 1979., kada su kiše bile znatno obilnije nego danas, f.f. Jakov Bedić i Stipan Šarčević, radeći za kooperaciju „Agrokombinata” dobili su nalog od Margite Vojnić,

dipl.ing. da rasture mineralno đubrivo po parcelama u Budimčević šoru. Gospoda Vojnić je lepo isplanirala i odredila navedenoj gospodi da na parcele predviđene za setvu kukuruza bace 300 kg/kj NPK đubriva, a na one planirane za soju po 100 kilograma đubriva po jutru. I sve bi bilo u redu da vrli izvođači radova nisu pomešali parcele, pa su pod soju bacili 300, a pod kukuruz 100 kilograma đubriva, što je konstatovano tek nakon setve. Pravedni gnev mlade inženjerke stišao se tek kada je videla da soja uprkos omaški lepo napreduje, da bi u žetvi prerastao u oduševljenje, jer ostvaren je prinos od 2800 kilograma zrna po hektaru. A kako i ne bi kada su biljke soje bile visoke i do metar i po! Prinos kukuruza nisu upamtili.

P.S. Sve troje junaka ove priče i danas saraduju radeći u zemljoradničkoj zadruzi „Salaš”, samo im je prinos soje upola manji od onoga iz '79. Možda i zato što je uopšte nisu dubrili.

Dragan Vidaković



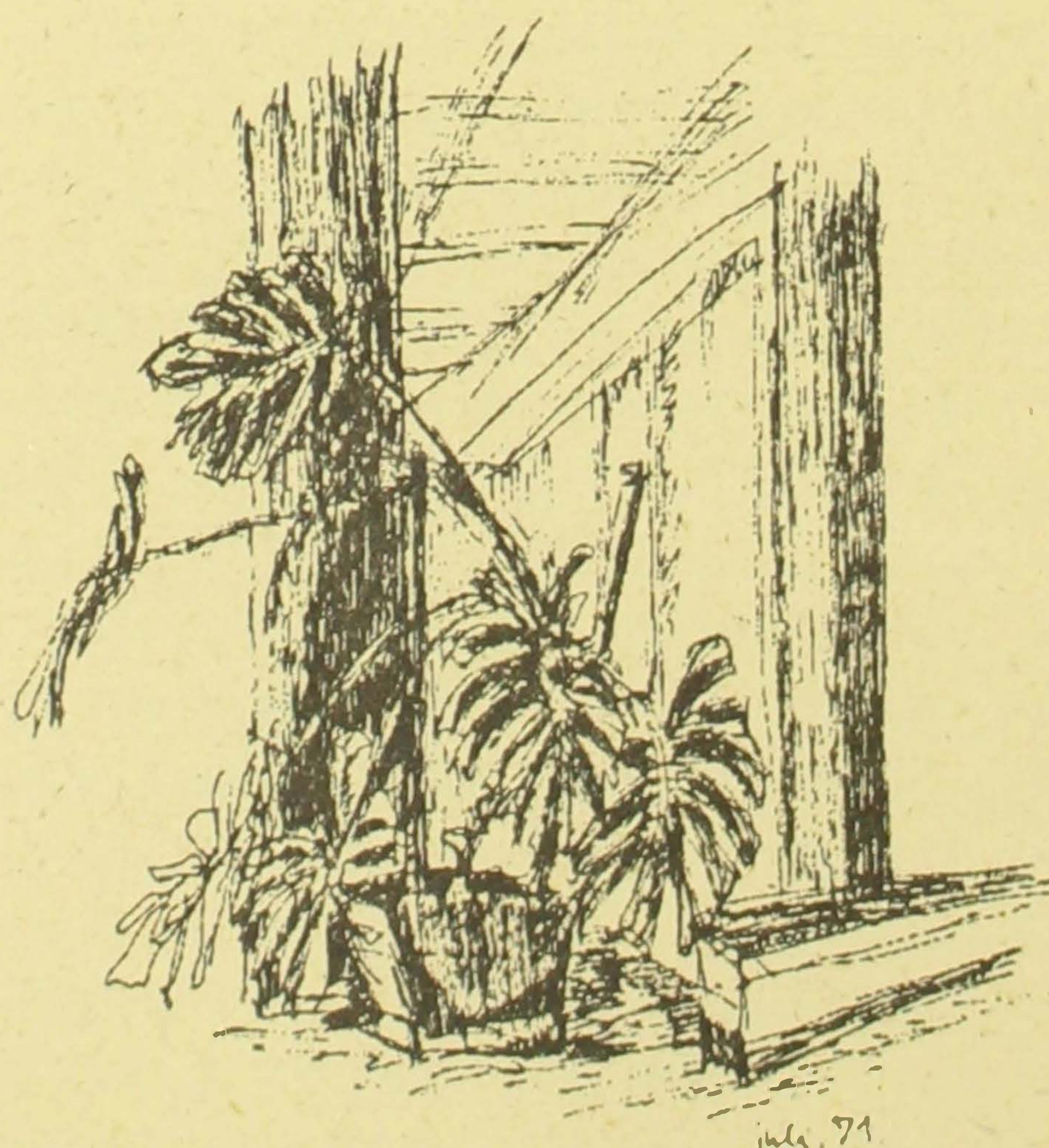
## Istorijski pregled razvoja hortikulture VRTOVI STAROG VEKA

Iako su prvi podaci o dostignućima kineske kulture u oblasti ozelenjavanja naselja stigla u Evropu relativno kasno, tek u XIII veku sa prvim izveštajima i putopisima Marka Pola, danas je poznato da je veština podizanja parkova u Kini Starog veka bila vrlo razvijena.

U poređenju sa kulturom starih Vavilonaca, Asiraca i Egipćana veština podizanja vrtova u Kini Starog veka zasnivala se na sasvim drugim osnovama. U ovoj oblasti Kinezi ispoljavaju težnju ka najvećem poštovanju, isticanju i potenciranju prirodnih momenata, razvijajući još u dalekoj prošlosti osnove onog stila u rešavanju oblikovanja prostora, koji će mnogo vekova docnije u Evropi biti prihvaćen i opšte priznat pod imenom pejzažni stil.

Kineski parkovi ističu se bogatstvom, kako elemenata od kojih su sastavljeni, tako i bogatstvom u pogledu ideja u rešavanju rasporeda elemenata u prostoru. U kineskom parku nalaze se brojni kanali, izvori, vodopadi, baseni i ribnjaci, mostići, stene i brežuljci, paviljoni... sve isprepletano i protkano velikim brojem najrazličitijih vrsta biljaka. Naročito su korištene mirišljave i lekovite biljke,

kao i predstavnici dendroflora koje imaju lep oblik, bogat cvet i lišće živih boja. U njima je uvek bilo i mnogo životinja, naročito ptica i riba koje su plivale po ribnjacima i basenima. Kineski parkovi starog veka su se prostirali na velikim površinama, zbog čega su u nizu slučajeva ugrožavali poljoprivrednu delatnost u čitavim pokrajinama. Tako 150. godine pre naše ere u okolini Pekinga, gde je ovakvih parkova bilo najviše, bila je obuh-



vaćena površina od 370 km. Parkovi su bili veliki, jer su služili i kao lovišta bogata divljim zverima.

Veliki broj biljnih vrsta, koji se koristio u podizanju kineskih parkova predstavlja još jednu njihovu bitnu karakteristiku. U parku cara Cina u III veku p. n. e., nalazili se oko 3.000 raznih biljnih vrsta. Kod izbora vrsta drveća i žbunja nastojalo se da se koriste individue koje imaju naročito zanimljive oblike, nakazne, smešne, tužne.

U kompozicionom pogledu poštovan je princip obezbeđenja prodora između grupa stabala i sastojina na zanimljive delova pejzaža.

Raspolaže se u podacima, koji ukazuju na postojanje veštine podizanja zelenih površina u naseljima daleke prošlosti Amerike, u periodu rascveta kulture Inka, Maja i Asteka. Iz sačuvanih spomenika u Meksiku vide se mnogi elementi sličnosti i u ovoj oblasti sa načinom podizanja vrtova u starom Vavilonu. I ovde su se vrtovi podizali na posebno izrađenim piramidama, a služili su takođe i verskim obredima.

Ružica Pisanić, dipl. ing. hortikulture



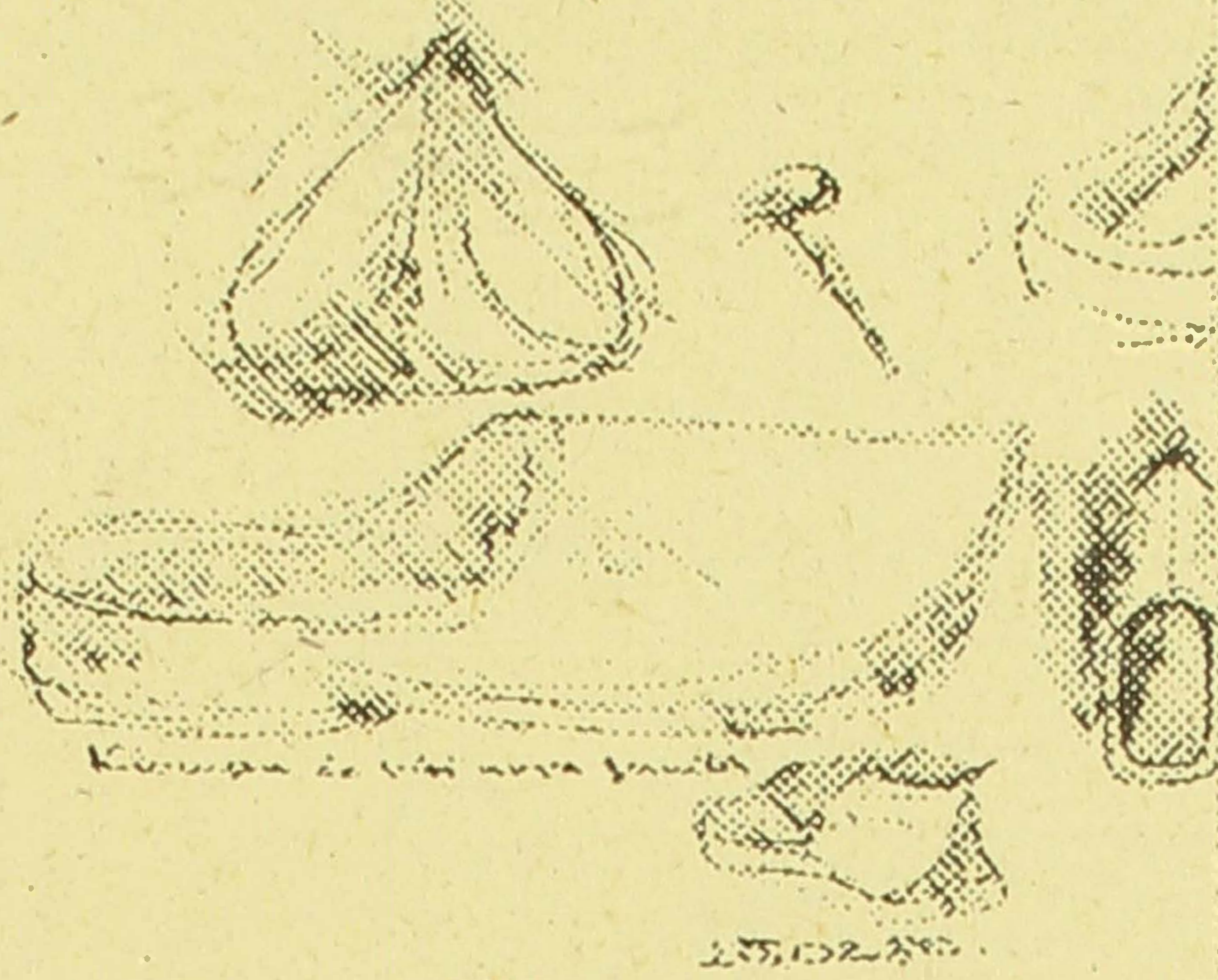
## ČESTITKA

Krajem rujna u kioscima se pojavio 100. broj „glasila građanskog samooslobađanja” „Republika”. Za sve vrijeme svog izlaženja, ovaj je list uspio očuvati dostojanstvo novinarske profesije i pisati bez mržnje i skandala, bivajući tako svijetla točka u sveprisutnoj poplavi isključivog i mržnjom ostrašćenog tiska. U povodu ovog hvale vrijednog jubileja uredništvo „Žiga” čestita redakciji lista „Republika” i želi im da ustraju na svome poslu.

## OBAVIJEST

U izdanju Kulturno umjetničkog društva „Bunjevačko kolo” pojavio se prvi broj godišnjaka ovoga društva. Broj je u cijelosti posvećen „Dužijanci '93”. Sadrži tekstove o završetku žetelačkih radova, bogato je opremljen fotografijama i ilustracijama. Ova lijepo ilustrovana publikacija trebala bi se naći u svakoj kući kao vodič o dužijanci. Godišnjak se može nabaviti u prostorijama društva u Preradovićevoj 4 po cijeni od 15,00 dinara.

## PRST U OKO



Taman sam zbacio špediter kuruza, hrdavce odno iza čardaka i krenio u malu kuću užnat. To već ni nije bila užna, već mala užna, jel je Mala Gospojina već prošla, a što kažu: „Gospojina mala – stiže jesen prava”, al bilo kako bilo, bio sam gladan pa, ko velim, osiću šunke, a ima mekanog kruva, paprike i paradidčke. Nek večeru čeka onaj ko mora. Taman sam uvatijo za bravu kad čujem Paju kako kmeči ko moja koza Šmuca kad nema vode u alovu. Prikinio me u poslu, pa i ja već nazlobrzan procidim:

– Valjda ti i opet ona tvoja ne da podnovat?

– Ta, nije to. S oni bura ni na salaš nisam očo već pravo tebi. („Koji ćeš mi očin?” – pomislim, al kažem:)

– Pljuni šta te svrbi pa ako mož pomoć, znaš da sam tu, ko i obično. (cigurno je štogod politički)

– Ne znam jel znaš, al piši o tom da me dileri odrli ko u nikoj pismi Musajarca. Nećeš virovat, al skoro sam dinar i po dao za tu njevu D, da nekažem J...

marku. Pomagaj, ako možeš – ko da se kalapačom udario po prstu zakuka Pajo.

Zaboravijo sam i malu užnu i škripavac od bacanja, pa ga posvitujem:

– Prst u oko vladi, pa da vidiš kako skaču!

– Ta, to mi ni praunučad odrobijat neće, – sad će već načisto slomljen Pajo.

Sad ja zinem:

– Pa kako to misliš?

– Jel se ne sićaš kad sam ono žagnio prstom u gujcu onu učiteljicu plivanja koja je učenicima pokazivala kako se skače u bazen i dobio dva miseca zatvora?

– Pa šta? Skočila, i nikom ništa! – skoro bisno ću ja

– Jest skočila, al bazen bio prazan pa je slomila ruku i odrli kolina. A šta misliš šta bi sve slomio naš političar nad praznom državom, a tek vlada? A da i još u oko žagnem. Ta zato ti kažem da me ni praunuci ne bi odrobijali.

Sad sam i ja osto bez riči. Stvarno, šta bi bilo da ji žagnem? Jel bi bilo bolje njima jel nama? I ko bi šta slomio? Jel mi, jel oni ruke i noge. Pa tako počmem kontat, pa kažem:

– Triba probat pa vidit

– Jel u oko jel... glasno se nasmijem i nisam čuo šta je Pajo na kraju kazo, al mislim da nam je svedno. Jel naša je sudbina već iskrojena, tojest forma je iskrojena odozgo i za što ne triba krivit švigare.

Grga

## ČUVANJE MARAKA (I.)

Poslije sušenja maraka prvo pitanje, koje se postavlja pred filatelistu je: kako sačuvati marke? Mogu se marke u krajnjoj liniji čuvati i u jednoj

običnoj kutiji, poklopiti ih i dok ne dobijemo ili kupimo nove marke, ostavimo ih u stranu. Šalu na stranu, ima mnogo razloga da ovako čuvanje nije u redu. Ako imamo gumirane marke, one zbog čvrstoće gume i uvlačenja vlage u sebe, imaju sklonost ka savijanju u rolnu. To je „gomila” neuređenih maraka, ali to još nije nikako „zbirka”.

Da bi marke u gomili postale zbirka potrebno je marke urediti – složiti i da

se mogu pregledno posmatrati, što ponekad predstavlja pravo zadovoljstvo i uživanje, kako filatelisti koji sebi uređuje zbirku, tako i posmatraču, kojem želimo pokazati svoju zbirku.

Najprije su marke sustavno lijepljene u unaprijed odštampane albume s tekstom i slikom, kasnije, otkrićem albuma – klasera prelazi se na mnogo praktičniji način sakupljanja i čuvanja maraka. U ovim klaserima – uložnim knjigama – najveća prednost je što se marke mogu pomjerati po volji, osobito kada dobijemo nove marke tako da je omogućeno vrlo brzo rukovanje i sređivanje. Ujedno, ovime se dobije i velika preglednost svih maraka koje posjedujemo.

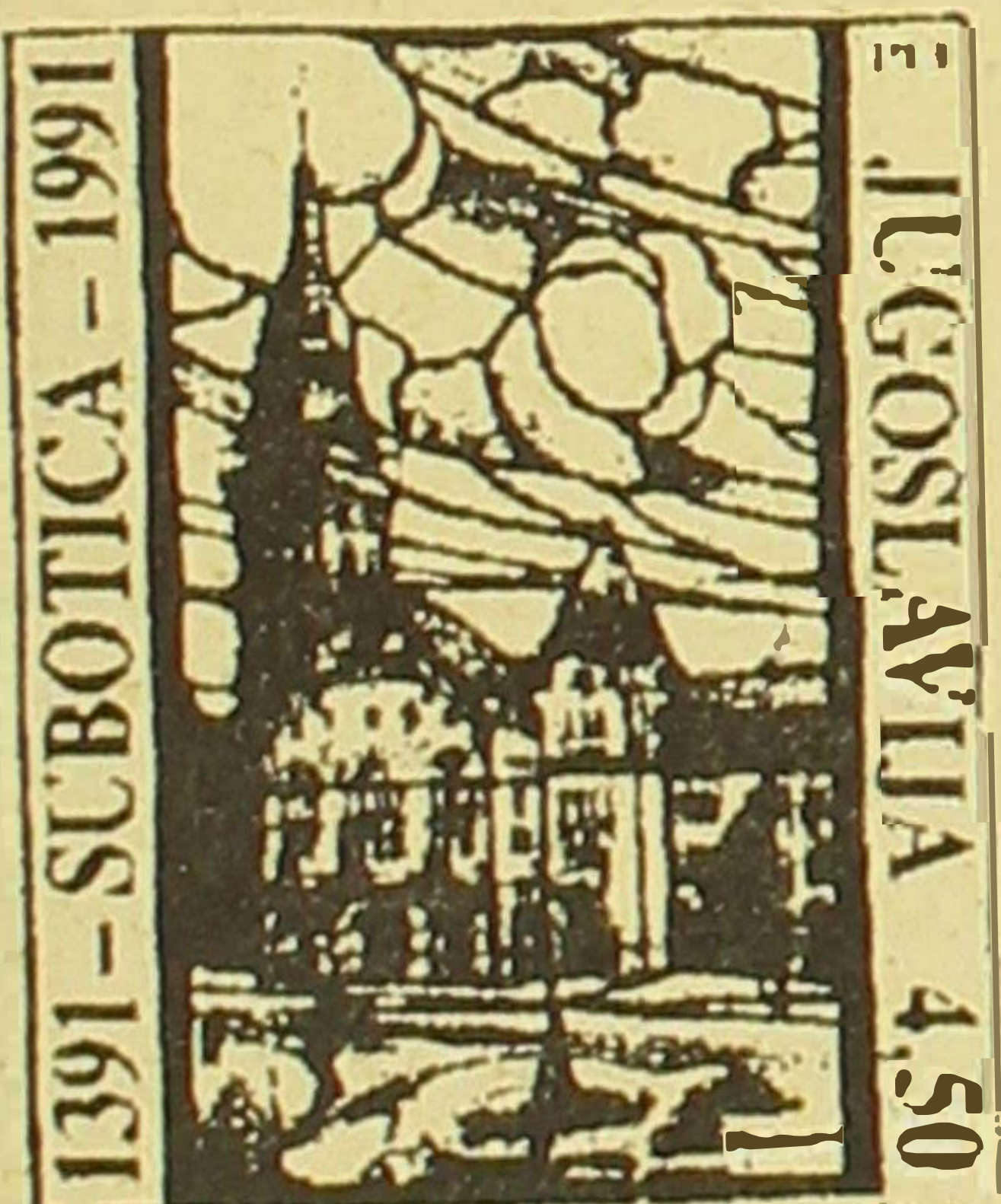
Naravno kod ovih albuma – klasera postoje listovi koji se mogu mijenjati,

odnosno zadržati u klaseru (za određenu zemlju ili motiv) onoliko listova za koliko posjedujemo maraka.

Kod nabavke klasera moramo imati u vidu: što sakupljamo, koliko imamo materijala za ulaganje u klasere, zatim treba imati u vidu i planove kako i koliko ćemo napredovati i povećavati svoju zbirku. Sve ovo uz financijsku mogućnost predstavlja temu za razmišljanje kakav i koliki klaser trebamo kupiti. Istina, najbolje je na početku, malo pričekati dok se tema, zemlja ili motiv ne iskristaliziraju, pa onda uz pomoć stručnog prodavača ili starijeg i iskusnije filateliste kupovati klasere.

(nastavit će se)

Ljudevit Vujković Lamić







*Put od krompira u džaku do mesa u tanjuru ove zime i ne mora biti dug. Pošteno, a tako i treba, ako se usput ne okliznemo na nekim novim predizbornim obećanjima*

## DEMANTI

U nekim sredstvima javnog priopćavanja, kao i od strane nekih odgovornih društveno-političkih djelatnika zlonamjerno i prizemno potura se i plasira teza da uredništvo „Žiga” rastura i reklamira knjiga Tibora Cseresa „Krvna osveta u Bačkoj”. Činjenice su sljedeće:

Uredništvo je u 5. broju „Žiga” u rubrici kultura, donijelo kratak prikaz pomenute knjige. Prikaz smatramo korektnim, stvar je povjesničara da iznesu mjeritoran sud i ocjenu o njoj. Međutim, nepažnjom glavnog urednika, u istom prikazu potkrala se nedozvoljiva greška. Naime, u posljednjem

pasusu piše: „Za informacije o eventualnoj nabavki knjige zainteresovanim čitaocima, možete se obratiti na redakciju 'Žiga'”. Rečenica je napisana od strane pisca prikaza knjige.

Iza citiranog stava uredništvo lista ne stoji i javno se ograđuje. No, učinjeno je što je učinjeno. Naš grijeh. Nalazimo, također, da prikaz nije ni reklama ni pamflet niti postoji neka sinkronizirana akcija s drugima, kako se to javnosti, iz nama nepoznatih pobuda, želi prezentirati. Knjigu Tibora Cseresa uredništvo ne posjeduje, niti je imalo prilike do sada vidjeti je. *Vojislav Sekelj*

Iz starog tiska

## RAZGOVOR PRID GRADSKOM KUĆOM

- Jesi li čuo da su ukrali Ruffovu kasu sa 300.000 dinara?

- Čuo sam i mislim se baš o tome kako su to bili višti majstori koji su znali gdi triba ići krasti i gdi ima novaca. Vidiš gradsku kasu neće niko da ukrade.

## METEORLOŠKI IZVIŠTAJ

U Subotici duva vitar Ivandekićevac, koji priti da će odneti Marka Jurića i drugove. No kako je vitar dosta slab a bač Marko težak to nije ni čudo što je duvanje ostalo bez rezultata.

Prognoza vrimena za Suboticu i okolinu: Očekuju se još jači vetrovi popraćeni sa jakim potresima koji će pogoditi sve ono što stoji na slabim i nesolidnim temeljima.

## JAVLJAJU SA ŽEDNIKA

Jedan gazda na Žedniku imao je pun tavan žita. Žito je tribalo privrćati da se ne pokvari. Nadničari su za taj posao tražili mnogo. Gazda se prvo počeošao po glavi, zatim je sio i napisao je jedno pismo financima u kojem im anonimno javlja, da se na njegovom tavanu nalazi sakriven duvan. Na to su financi došli i privrnuli mu žito na tavanu.

*„Bunjevačko žackalo”,  
ožujka 1940.*

## Bunjevačka narodna pripovitka

### BAĆ GRGA I HERKULES



Za moje mladosti nije bilo tog da su se trljali za prikazivanje prid svitom. Čobanovalo, svinjarovalo se, momci nisu znali šta će od snage, pa se trljalo da vrime prode. Lupiš o ledinu da sve zemlja zveči, sutra lupe tebe i to ti je ko "faljen Isus". E, al edared doši i u

Bajmak niki cirkus, u njemu bio jedan herkules, kažu, najjači čovik na svitu. Ko se nađe da ga lupi o zemlju sto forinti dobija. U to vrime to je bio par dobri volova.

U našem komšiluku bio niki bać Grga, zvali ga Malj. Za mladosti kad Grga lupi šakom u čelo vo klekne prid njeg ko da boga moli. Zato su ga i prozvali Malj. Čuo bać Grga kako herkules redom lupa o zemlju – zapravo to bio jak trkljač – pa jedared zamano glavom. Bio već svršen čovik, sramota mu od svita da se i on pokaziva pod šatrom ko na vašaru, a u drugu tuku ne mož smirom slušat da onaj naše momke lupa o zemlju

ko trule bundeve. Prisivuko se u čisto, bilu košulju, bile gaće, udesio brkove, pa ajd. Javio se.

Herkules okolo, okolo ko maćak, jedared tisko, bać Grga opet dočekao pa stisko. Tamo je i niki što odsudiva, pazi da ide sve po redu. Jedared šta vidi?! Herkules grize bać Grgino uvo.

– Trkljaču, pa to nije po reguli – onaj opominje herkulesa.

– Znam ja šta je regula bolje neg ti, al šta drugo možem kad sam već glas izgubio šaljuć i moleć ga da me pušti dok mi sve kosti ne slomije.

Onaj sudija, šta li je, će požurivat bać Grgu:

– Pa šta ga ne puštaš?!

A bać Grga se začudio:

– Šta ga imam pušćat kad nikako da iščekam ka'ćemo se jedared počat već i vaćat.

*Kazivao: Lazo Horvat, Aljmaš*

*Sakupio i obradio: Balint Vujkov.*